

АНЕКС 1: КРАЕН ИЗВЕШТАЈ ЕКС - АНТЕ ПРОЦЕНКА БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020

„Стратегиска оцена на животната средина (СОЖС) - Нетехничка кратка содржина за Екс - Анте краен извештај“

Подготвена за:
**УПРАВНИОТ ОРГАН НА ЕВРОПСКИТЕ ТЕРИТОРИЈАЛНИ ПРОГРАМИ ЗА СОРАБОТКА
„ЕВРОПСКА ТРАНСНАЦИОНАЛНА СОРАБОТКА“**

СЕПТЕМВРИ 2014

Европските програми за територијална соработка се кофинансирани од
Европската Унија и Националните Фондови на земјите-соработнички

СОДРЖИНА

1.	КРАТОК НЕТЕХНИЧКИ ПРЕГЛЕД.....	6
1.1	ЦЕЛИ НА ОВАА СТУДИЈА.....	6
1.2	СТРАТЕГИСКА РАМКА НА ЕУ - ДИРЕКТИВА 2001/42.....	7
1.3	ГЛАВНА ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020.....	10
1.4	ПРИОРИТЕТИ НА ПРОГРАМАТА БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020.....	12
1.5	ПОСТОЕЧКА СОСТОЈБА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА. ПРИРОДНА СРЕДИНА.....	16
1.5.1	Геоморфологија-Предел.....	16
1.5.2	Цврст отпад.....	17
1.5.3	Водни ресурси-Отпадни води.....	18
1.5.4	Загадување на морињата.....	22
1.5.5	Популација-Човеково здравје-Природни непогоди и опасности (акцент на прашањата за водата).....	22
1.5.6	Фауна-Флора-Биолошка разновидност.....	23
1.5.7	Загадување на воздухот.....	24
1.5.8	Климатски промени - Енергетска ефикасност.....	25
1.5.9	Почва.....	29
1.5.10	Заштитени подрачја.....	30
1.5.11	Културно наследство.....	30
1.6	ПОСТОЕЧКА СОСТОЈБА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА. АНТРОПОГЕНА.....	32
1.6.1	Население - Демографски елементи.....	32
1.6.2	Економски резултати.....	33
1.6.3	Вработеност.....	33
1.6.4	Социјална состојба.....	33
1.6.5	Иновации.....	34
1.6.6	Пристапност.....	35
1.7	ВАЖНОСТ ЗА СТРАТЕГИЈАТА НА ЕУ.....	36
1.8	КРИТЕРИУМИ ЗА ПРОЦЕНКА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИТЕ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ОД ПРОГРАМАТА БАЛКАН-МЕДИТЕРАН.....	50
1.9	ПРОЦЕНКА НА АЛТЕРНАТИВАТА НА ПРОГРАМАТА.....	56
1.10	МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРОЦЕНКА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИТЕ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.....	58
1.11	ПРОЦЕНКА И ЕВАЛУАЦИЈА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИТЕ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.....	59
1.11.1	Приоритетна оиска 1: „ПРЕТПРИЕМНИШТВО“.....	59

1.11.2	Приоритетна оска 2: „Животна средина“	62
1.11.3	Приоритетна оска 3 - Техничка помош	64
1.12	ПРОЦЕНКА НА ВКУПНИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛНИ ВЛИЈАНИЈА ОД ПРОГРАМАТА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	65
1.13	МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ВЛИЈАНИЈАТА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	66
1.14	СИСТЕМ ЗА МОНИТОРИНГ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	67

КРАТОК ПРЕГЛЕД НА СЛИКИ

Слика ЕС 1. Методологија за проценка на потенцијалните влијанија врз животната средина 58

КРАТОК ПРЕГЛЕД НА ТАБЕЛИ

Табела ЕС 1. Земји Балкан-Медитеран 2014-2020. Просек на катастрофи по година.....	22
Табела ЕС 2. Бугарија. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020.....	26
Табела ЕС 3. Грција. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020.....	27
Табела ЕС 4. Кипар. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020.....	28
Табела ЕС 5. БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 - Аспекти/прашања за животната средина кои се важни за програмата-Важечко законодавство и европски цели за животната средина и целите на правната рамка.....	36
Табела ЕС 6. БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 - Прашања за животната средина важни за програмата-Важечко законодавство и како програмската стратегија за животната средина ги зема предвид овие проблеми, по тематска цел (ТЦ)	45
Табела ЕС 7. Прашања за животната средина, критериуми за проценката за потенцијалните влијанија на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 година врз животната средина.....	50
Табела ЕС 8. Оценка на влијанијата на специфичните цели за животната средина од Приоритетната оска 1 „Претприемништво“.....	59
Табела ЕС 9. Оценка на влијанијата од Приоритетната оска 2 „Животна средина“ врз специфичните цели за животната средина.....	62
Табела ЕС 10. Кумулативна проценка на влијанијата врз животната средина од спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН	65
Табела ЕС 11. Препорачани индикатори за мониторинг на животната средина за програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН	69

1. КРАТОК НЕТЕХНИЧКИ ПРЕГЛЕД

1.1 ЦЕЛИ НА ОВАА СТУДИЈА

Новата ТНПС „БАЛКАН-МЕДИТЕРАН“ е резултат на заедничката одлука на Европската Комисија и земјите од Југоисточна Европа за подобрување и поддршка на кохезијата и развојот на областите што учествуваат. Оваа програма произлегува од поделбата на тековната оперативна програма за Југоисточна Европа за периодот 2007-13.

Грчкиот управен орган на Европските програми за територијална соработка беше едногласно избран како управен орган на новата транснационална програма „БАЛКАН-МЕДИТЕРАН“ за програмскиот период 2014-2020.

Европската Комисија и земјите од Југоисточна Европа, одлучија заеднички да ја воспостават оваа нова транснационална програма за соработка, врз основа на потребата да се одржат постоечките врски за соработка, фрагментацијата на регионот (пазари, транспорт итн.), чувствителната морска средина, потребата за подобро управување со речните сливови и крајбрежните средини, и исто така, политиките за развој на европската територијалната соработка во регионот.

Оваа ТНСП „БАЛКАН-МЕДИТЕРАН“ ќе промовира економска, социјална, еколошка и институционална кохезија и развој во поширокиот регион, преку подобрување на социјално-економската конкурентност и институционалните капацитети во регионите.

Тематски приоритети на програмата ќе бидат:

1. претприемништво и иновација,
2. животна средина и
3. техничка помош

Целокупниот проект има за цел С.К. ЕГИС да го преземе развојот на вкупната научна, советодавна, организациска и секретарска поддршка на Управниот орган на Европските програми за територијална соработка:

- Екс - Анте проценката (Екс-Анте проценка) и
- стратегиската оценка на животната средина (Стратегиска оценка на животната средина)

на ТНСП „Балкан-Медитеран“, земајќи ги предвид соодветните временски рокови и распореди на Европската Комисија и Министерството за развој и конкурентност за дизајнирање на програмскиот период 2014-2020.

Целта на проектот е поделена на два (2) индивидуални потпроекти и С.К. ЕГИС ги презема на своја одговорност следните задачи:

- **Задача 1: Подготовка на Екс - Анте проценката (Екс-Анте проценка)** на транснационалната програма за СОРАБОТКА „Балкан - Медитеран“. Вкупната цел на Екс - Анте проценката е оптимално назначување на достапните ресурси и програми, за да се постигне најдобриот можен квалитет во планирањето на новиот програмски период 2014-2020.
- **Задача 2: Развој на Стратегиска оценка на животната средина (Стратегиска оценка на животната средина)** од транснационалната програма за СОРАБОТКА „Балкан - Медитеран“ и поддршка на договорниот орган и Министерството за животна средина низ процесот, па сè до завршувањето на Стратегиската оценка на животната средина (СОЖС)

Целта на овој извештај е важна за Задачата 2 и се однесува на примената на Директивата 2001/42/ЕК, која беше вметната во националната правна рамка на Грција со [КУА] 107017/28-8-2006, во програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН.

Целта на оваа студија е испитување на компатибилноста на стратегијата што се следи во рамките на програмата, целите и нејзината содржина, со еколошките цели што се поставени во рамките на одржливиот развој на регионите што се нејзино поле на примена, земајќи ги предвид посебните карактеристики и потреби на регионите кои се проучуваат, но исто така, и меѓународните и националните цели и приоритети за одржлив развој и заштита на животната средина.

1.2 СТРАТЕГИСКА РАМКА НА ЕУ - ДИРЕКТИВА 2001/42

Согласно „Директивата 2001/42/ЕЗ на Европскиот парламент и на Советот од 27 јуни 2001 година за оцена на ефектите од одредени планови и програми за животната средина

(СОЖС)“, извештајот за животната средина е составен дел на Програмите и одговорноста за неговото спроведување им се назначени на Управниот орган на Програмата.

Терминот „Стратегиска оценка на животната средина“ значи стандардна, систематска и сеопфатна постапка, преку која се проценува влијанието на предложените активности за развој, како плановите и програмите, врз животната средина. Постапката за СОЖС почнува што е можно побргу и содржи консултирање со јавноста, како и користење на споменатите активности за да се формулира конечна одлука за одобрување, и исто така за документацијата на извештајот за животната средина.

Објавувањето на Директивата дозволува висок квалитет на заштита на животната средина и вклучување на прашањата за животната средина во текот на подготовките и воспоставувањето на плановите и програмите, кои имаат за цел промовирање на одржлив развој, со кој се обезбедува дека ќе има оценка на влијанието врз животната средина за некои планови и програми кои би можеле да имаат значителни влијанија врз животната средина.

Целта на плановите или програмите од Стратегиската оценка на животната средина е да се испитаат влијанијата на предлозите содржани во програмските текстови на програмата за СОРАБОТКА врз животната средина, приоѓајќи им на стратегиско ниво, и причините да се избере една од нив е назначувањето на оптималниот избор меѓу алтернативите

Стратегиската оценка на животната средина е алатка за подобрување на плановите и програмите кои ја вклучуваат еколошката димензија при составувањето на програмите за СОРАБОТКА, фокусирајќи се на намалувањето на еколошките опасности и влијанија, и исто така, на зголемувањето на еколошките придобивки кои произлегуваат од предложените интервенции.

Дополнително, извештајот за животната средина СОЖС придонесува за развој на ефективна стратегија за рехабилитација на животната средина преку преземање соодветни мерки за обновување.

Оценката на влијанието врз животната средина е паралелна и дополнителна постапка на составувањето на програмата за СОРАБОТКА и првичната оценка, која ќе биде завршена со составувањето на конечната програма за СОРАБОТКА.

Стратегиската оценка на животната средина (СОЖС), како што е утврдена во согласност со Директивата (член 2б) се состои од четири теми:

- Изработка на Извештај за животната средина.
- Консултација со надлежните органи и јавноста.
- Оценка на извештајот за животната средина заедно со резултатите од консултациите во процесот на донесување одлуки.
- Обезбедување на информации поврзани со одлуката.

Во Анексот I од Директивата се одредуваат информациите што мора да бидат дадени во извештајот за животната средина:

- Краток преглед на содржината, главните цели на планот или програмата и врската со други релевантни планови и програми
- Релевантните аспекти на тековната состојба на животната средина и нејзиниот можен развој без имплементација на планот или програмата
- Одликите на животната средина во областите врз кои е можно да има значително влијание
- Сите постоечки еколошки проблеми кои се важни за планот или програмата, вклучувајќи ги особено оние кои се однесуваат на сите области од особено значење за животната средина, како што се областите назначени со Директивата 79/409/ЕЕЗ и 92/43/ЕЕЗ
- Целите на заштита на животната средина, воспоставени на меѓународно ниво, на ниво на ЕУ или земја-членка, кои се важни за планот или програмата и начинот на кој тие цели и сите фактори за животната средина се земени предвид за време на нејзината подготовка.
- Веројатните значајни влијанија врз животната средина, вклучувајќи ги оние што се однесуваат на биолошката разновидност, населението, човечкото здравје, фауната, флората, почвата, водата, воздухот, климатските фактори, материјалните добра, културното наследство вклучувајќи ги архитектонско и археолошко наследство, пределите и меѓусебната поврзаност на горенаведените фактори
- Предвидените мерки за спречување, намалување, и колку што е можно, за неутрализирање на сите значајни негативни влијанија врз животната средина од имплементацијата на планот или програмата

- Краток преглед на причините за избор на алтернативи, и опис на начинот на кој е направена проценката, вклучувајќи ги сите тешкотии (како што се техничките недостатоци или недостиг на вештини) што се среќаваат при составувањето на бараните информации
- Опис на мерките предвидени за мониторинг согласно со член 10 од Директивата
- нетехничко резиме на информациите дадени под горните ставки.

Што се однесува на консултациите, кои се опишани во Директивата, тие се следните:

- Консултација со надлежните органи и јавноста, со која ќе добијат предвремена и ефективна можност во соодветни временски рамки да го изразат своето мислење за нацртот на планот или програмата и придружниот извештај за животната средина пред усвојувањето на планот или програмата или неговото доставување до законската постапка (член 6 ставови 1 и 2).
- Прекугранични консултации со земји членки кои сметаат дека имплементацијата на предложениот план или програма би можела да наметне значителни влијанија врз животната средина на нивната територија (член 7).
- Земјите-членки ќе ги ставаат во сила законите, регулативите и административните одредби неопходни за усогласување со оваа Директива пред 21 јули 2004

1.3 ГЛАВНА ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020.

Целта на програмата е да се гради на заеднички територијални ресурси и да се промовира интегриран територијален развој и соработка за поконкурентен и поодржлив регион Балкан - Медитеран.

За да се постигне оваа цел, програмата се базира на локалниот претприемнички потенцијал и на природните ресурси, поддржани со обука и систем за градење на капацитети. Тоа е холистички пристап, кој јасно таргетира на паметниот и одржливиот потенцијал за развој на регионот, хоризонтално поддржан од страна на сеопфатен план за обука за подобрување на вештините на работната снага и да се мотивира развој без исклучоци. Затоа, работната рамка за

програмирање целосно ја вградува стратегијата ЕУ 2020 за паметен, одржлив развој и развој без исклучоци.

Програмата се очекува да има значително влијание во регионот, зајакнување на регионалната соработка преку континуирана поддршка од ЕУ, како и промовирање на понатамошна интеграција во ЕУ. Транснационалната соработка може да придонесе за подобрување на регионалните и територијалните практики. Затоа, програмата за трансационална соработка (ТНСП) Балкан - Медитеран 2014 - 2020 ќе посвети особено внимание на доследноста, дополнителноста и преносот на искуства и практики со регионални и национални програми, кои поттикнуваат трансационални активности и имаат корист од нивните резултати. За 2014-2020, преносот на искуства меѓу учесниците, териториите и програмата се сметаат како главна цел за програмата Балкан-Медитеран.

Ова ќе биде направено земајќи ги предвид потенцијалот и предизвиците на специфични сектори што се поврзани со синиот и зелениот развој. Згора на тоа, програмата споделува големи делови од својот регион на соработка (Грција и Албанија) со стратегијата на ЕУ за јадранскиот и јонскиот регион (ЕУСАИР) и со макро-регионалната стратегија за Дунав (Бугарија). Затоа, програмата може да придонесе во спроведувањето на акциониот план на горенаведените стратегии; активностите за меѓусебна соработка и координација меѓу програмите се предвидени за различни приоритетни оски и инвестициски приоритети.

Земајќи ја предвид целта да се мобилизира потенцијалот за развој на земјите учеснички и регионот во целина, преку процесот за консултации со јавноста беа идентификувани и потврдени следните полиња со додадена вредност:

- Географија: бидејќи програмата се обраќа на учесници од сите области на земјите учеснички, може да се изградат трансационални партнерства за соработка од сите пет (5) земји-учеснички, а не само од ограничен број на погранични региони.
- Разновидност: програмата ги опфаќа внатрешните и надворешните граници на ЕУ, како копнените, така и морските. Како резултат на тоа, програмата може да ги развие двата аспекти на стратегијата на ЕУ за 2020, копнените и морските столбови, предизвикувајќи со тоа следствен зелен и син развој.
- Опсег на двигателите за развој: како резултат на пошироката територија и разновидноста, програмата се обраќа на поширок круг двигатели за развој кои имаат

заеднички предизвици, кои може да бидат опфатени на соодветен начин со поширок круг методи и практики.

- Критична маса: транснационалната територијална соработка е од особена вредност бидејќи транснационалните партнерства за соработка можат да обезбедат економии од обем и критична маса, со што се подобрува капацитетот за мобилизација и потенцијалот за иновација, што се две клучни прашања за конкурентноста, со цел да се надмине фрагментацијата на пазарите.
- Учење на политики и управување: учењето преку соработка е ефикасен механизам за ширење на вештини и подобрување на капацитетите и вештините. Фокусираната транснационална соработка може да го подобри воведувањето на управување, како во јавниот, така и во корпоративниот сектор.
- Градење на структури за понатамошна соработка: структурите (административни, институционални, социјални и приватни) создадени во програмите за соработка го олеснуваат континуитетот и одржливоста на лекциите што се научиле, а истовремено ги поставуваат темелите за понатамошни и пофокусирани планови за соработка.

Земајќи ја предвид територијалната динамика на програмата, како и ограничените финансиски ресурси, беше промовиран силен тематски фокус, користејќи ја исто така можноста да се комбинираат инвестициски приоритети од различни тематски цели, со цел да се зголеми влијанието, ефективноста и доследноста во рамките на секој приоритетен предизвик со кој се занимава соодветната приоритетна оска. Така, програмата развива ефект на сила за регионален развој преку инвестирање во холистичкиот капацитет за зајакнување на претприемништвото, заштитата на животната средина и промоцијата на ефикасното користење на ресурси.

1.4 ПРИОРИТЕТИ НА ПРОГРАМАТА БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020

Како одговор на горенаведените идентификувани транснационални клучни предизвици и можности, беа дефинирани две приоритетни оски. Третата се однесува на Техничката помош. Тие се накратко претставени во следниот оддел.

Приоритетна оска 1: „Претприемништво и иновација“

Приоритетот 1 е посветен на дејства со кои ќе се изградат капацитетите и ќе ја подобрат конкурентноста на постоечките мали и средни претпријатија (МСП), а истовремено ќе ја промовираат и поддржуваат појавата на нови МСП во клучните економски сектори, како што е туризмот, но и со просторен фокус (во руралните и оддалечени области). Приоритетот ќе ја поттикнува соработката на МСП во нивните рамки и меѓународно преку мрежи, локални групи и политики на локални групи, особено оние што се ориентирани нанадвор и од таа причина ја промовираат своите интернационализација.

Од особена важност на овој приоритет ќе биде подобрувањето на капацитетот на МСП преку спроведување на активности поврзани со образованието и обуката. Таквите активности ќе им овозможат на МСП да се здобијат со потребните вештини/алатки за зголемување на нивната конкурентност, растот кон други пазари и воведување на иновации во сите фази на нивниот деловен циклус. Преку поврзување на образованието и бизнисите, овој приоритет исто така ќе има за цел да ја премести иновацијата во деловните практики и процеси. Исто така, со можностите што ги дава Политиката на кохезија ќе се бараат синергии, особено преку регионални стратегии за иновација што ги вклучуваат МСП и други програми за територијална соработка.

Приоритетна оска 2: „Животна средина“

Приоритетната оска 2 има за цел да ги зајакне интегрираните заеднички пристапи и да управува со богатото природно и културно наследство во регионот, како предуслов и фундаментална основа за одржлив развој и раст без исклучоци. Меѓу другото, приоритетот исто така ќе го поддржи и развојот на регионот како туристичко одредиште, негување на „балканско - медитеранскиот“ идентитет. Ќе се бара рамнотежа меѓу туризмот, заштитата на животната средина и економскиот раст. Оваа програма ќе ги здружи различните заинтересирани страни кои се занимаваат со заштита на природното и културното наследство. Развојот и спроведувањето на заеднички стратегии и пристапи ќе ја поттикнат заштитата и одржливото користење на природното и културното наследство. Развојот на заеднички брендови, исто така претставува создавање на поволна средина за одржливи туристички практики, кои се базираат на валоризација на природното и културно наследство. Приоритетот ќе ја охрабри мрежната соработка и партнерството меѓу централните, регионалните и локалните власти, како и невладините организации, центрите за поддршка на бизниси, туристичките агенции и другите учесници. Програмската област има потенцијал за зајакнување на заедничкиот пристап за

поттикнување на зелени и сини можности за раст, за промоција на регистрирани локалитети и области од важност за заедницата (Натура 2000), развој на тематски патеки и заеднички производи, сите водени од заедничка политичка рамка.

Дополнително, имплементацијата на иновативни технологии што ќе ја заштитуваат животната средина и ќе ја гарантираат ефикасноста на ресурсите, исто така, ќе бидат во фокусот на приоритетот.

Капацитетот на локалните учесници да применат иновативни пристапи во развојот на богати еколошки потенцијали на регионот, ќе биде зајакнат преку заедничка едукација и тренинг активности, споделување и спроведување на најдобрите практики во оваа поле.

Хоризонтални димензии

Освен тематска ориентација, транснационална програма за соработка Балкан - Медитеран 2014 - 2020 обраќа внимание и на хоризонталните тематски аспекти нагласени во регулативите на ЕУ: одржлив развој, еднакви можности и недискриминација, еднаквост меѓу мажите и жените.

Покрај тематската насоченост и изборот на тематски цели, специфичните прашања ќе се решаваат на вкрстен начин во различни инвестициски приоритети на програмата кои придонесуваат на главните целите на програмата:

- **Социјална кохезија**

Во различни области на интервенција, позитивно внимание ќе се посвети на проекти кои вклучуваат партнери или преземање мерки кои имаат позитивен ефект врз социјалната кохезија. Ова е особено случај кога вклучувањето на општествени претпријатија или спроведувањето на дејства за подобрување на условите на целните групи се соочува со тешкотии за економска и социјална интеграција. Дополнително, треба да постои општ напор за намалување на невработеноста и ублажување на опасноста од сиромаштија и социјална исклученост во балканско-медитеранскиот регион и за промовирање на раст без исклучоци.

- **Поврзливост и пристапност**

Промоцијата на поврзливост во програмската област (вклучувајќи ИКТ производи, услуги и апликации) претставува важна поддршка за социоекономски развој, управување, вмрежување итн. Дополнително, пристапноста може да промовира активности за подобрување на пристапот и квалитетот на транспортните и телекомуникациските услуги, каде тие имаат јасна

трансационална димензија. Поврзливоста и пристапноста треба да се сметаат како цел, која на попречен начин може да помогне да се постигнат целите на неколку инвестициски приоритети.

- **Територијална кохезија**

Во секоја целна територија (урбани, крајбрежни, островски и оддалечени области) проектите ќе треба да ги мобилизираат важните заинтересирани страни на секторите и институциите од областа на интервенција на проектот. Пристапите мора да бидат „интегрирани“, така што резултатот да не биде изолирани предлози што се однесуваат, на пример, на ограничени аспекти од туризмот, енергијата или транспортот, туку напор за координација којшто инсистира на придонесот на овие домени за одржлив развој на териториите (земајќи ги предвид расположливите средства, економските перспективи, актуелните јавни политики, конфликтот за употреба, еколошките ограничувања, итн). Партнерите ќе треба да истражат како да ги натераат важните учесници од доменот на заштита на животната средина, туризмот, транспортот и др. да работат заедно. Со овој пристап, трансационалната соработка ќе придонесе во развојот на аспекти за стратешко планирање.

Трансационална димензија на дејствата е одлучувачки аспект на трансационална програма за соработка Балкан-Медитеран 2014-2020. Таа ќе се оценува во текот на постапката за избор на апликации и во текот на спроведувањето на избраните проекти. Посебно внимание ќе се посвети на опсегот на апликациите, нивните цели и на синтезата на партнерствата, со цел да се обезбеди дека тие не се само агрегат од независни дејства, туку претставуваат вистински партнерства за трансационална соработка со вистинска трансационална додадена вредност. Операциите мора да дозволат вршење на дополнителни активности кои здружуваат партнери од различни земји. Тие мора да донесат решенија за идентификувани заеднички предизвици, кои не може да се решат без трансационален пристап.

Приоритетна оска 3: „Техничка помош“

Приоритетната оска 3 е посветена на менаџерските дејства поврзани со програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН. „Техничката помош“ претставува алатка за подобрување на управувањето со програмата. Се разбира, правилното управување и спроведување на програмата ја подобрува ефикасноста на релевантните активности. Во тој смисол, приоритетната оска 3 „Техничка помош“ може исто така да се смета за хоризонтално дејство.

1.5 ПОСТОЕЧКА СОСТОЈБА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА. ПРИРОДНА СРЕДИНА

1.5.1 Геоморфологија-Предел

Областа на балканско-медитранската програма се одликува со разнолик и чувствителен предел, кој се состои од многу долго крајбрежје, планински региони, реки и езера, плодни рамници, шуми и многу острови. Од оваа причина, областа се соочува со тешкотии во комуникацијата и пристапот меѓу држави, региони (врски исток-запад, острови) и со околните области (особено со северна Европа).

Бугарија. Лоцирана во срцето на Балканот, Бугарија нуди мошне разнолични предели: на север доминираат огромните низини на Дунав, а на југ планините и високите рамнини. На исток, Црното Море привлекува туристи во текот на целата година.

Грција. Грција ја претставува најкрајната точка на Балканскиот Полуостров во југоисточна Европа. Нејзината територија зафаќа површина од 131.957 км² и се состои од повеќе од 2.000 острови во Егејското и Јонското Море, од кои само околу 165 острови се населени. Грција има население од 11,2 милиони жители. Грција има голема разноликост од елементи на пределот.

Кипар. Кипар, третиот по големина остров во Средоземното Море, се наоѓа само 65 км јужно од Турција и 105 км западно од Сирија. Кипар има површина од 9.250 км². Најголемата должина е приближно 225 км, а најголема широчина околу 96 км. На Кипар, како и во остатокот од Европа, земјоделството доминира во поголем дел од пределот, се протега на повеќе од половина од територијата на островот и во поголем дел се состои од култури кои се хранат главно од дождот, но, исто така и се наводнуваат. Главната одлика на пределот на Кипар е островскиот статус. Кипар се состои од преку 100 мали острови и карпести островчиња, кои имаат карпести, песочни и стрмни плажи. Островот е надарен со мошне разновидни предели, од планински региони и рамнини до долгата крајбрежна линија, која има мошне неправилен облик. Голите пасишта се дел од големата разновидност, слична на географските одлики, како висината, обемот, падината.

Албанија. Албанија се наоѓа во југозападниот дел на Балканскиот Полуостров, на површина од 28.748 квадратни километри. Таа зафаќа стратешка географска локација во Југоисточна Европа, по должината на Отрантската Врата, која го поврзува Јадранското Море со Јонското Море и ја дели Албанија од Италија. Албанија ја споделува својата граница со Грција на југ/југоисток (282

км), Република Македонија на исток (151 км), Косово на североисток (112 км) и Црна Гора и на северозапад (172 км). Главниот град на Албанија е Тирана. Други големи градови се Драч, Валона, Фиер и Скадар. Албанија има околу 3,6 милиони жители. Поголемиот дел од површината на Албанија е планински - просечната надморска височина е 708 метри и највисокиот врв на планината Кораб, има височина 2.753 метри. Земјата е богата со водни ресурси и главните реки се користат во голема мера за создавање хидро-електрична енергија. Земјата има 450 км крајбрежна линија вдоль Јадранското и Јонското Море. Преку една третина од територијата на Албанија е пошумена и земјата има мошне богата флора. Други природни ресурси вклучуваат нафта, природен гас, јаглен, боксит, хромити, железна руда, никел, сол, дрво и хидроенергија.

Република Македонија

Република Македонија е континентална земја во централниот дел на Балканскиот Полуостров. Има население од околу два милиони жители и вкупна површина од 25.700 км². Нејзината територија е воглавно планинска, означена со една централна долина, формирана од реката Вардар и вrameна со планините Шара и Осогово. На јужните граници лежат три големи езера (Охридско, Преспанско и Дојранско Езеро), пресечени од границите со Албанија и Грција.

1.5.2 Цврст отпад

Бугарија. Многу голем дел од комуналниот отпад во Бугарија се одлага во депонии (со неколку исклучоци, овие депонии не се во согласност со новите барања). Во релативна смисла, рударството и индустријата за преработка на руда го создава најголемиот дел од индустрискиот отпад. Како нова земја членка, Бугарија се соочува со предизвиците на практичната имплементација на законодавството на ЕУ во секторот на отпадот.

Грција. Зголемувањето на производството на отпад во периодот од 2001 и 2010 година се одвива споро, но постепено. Во оваа деценија, рециклирањето во Грција е зголемено. Идните цели на ЕУ, веќе транспонирани од страна на Грција, се однесуваат на рамковните директиви за депонии и отпад, кога се испитува комунален цврст отпад (КЦО). Голем број постројки се во фаза на планирање или изградба, воглавно базирани врз основа на технологијата за механичко-биолошки третман (МБТ), која има потенцијал да придонесе за сите цели на Грција преку истовремено пренасочување на биоразградливиот дел од депониите и зголемување на материјалното закрепнување.

Кипар. Меѓу 2001 и 2010 година, создавањето на цврст комунален отпад на Кипар се зголеми за 25%. Општо земено, рециклирањето на Кипар е на релативно ниско/средно ниво, меѓутоа постои многу спор, но постојан пораст. Опасниот отпад на Кипар генерално се отстранува заедно со останатиот, помалку штетен отпад. Во принцип, иако Кипар го транспонира сето законодавството на ЕУ, се соочува со проблеми во спроведувањето, што воглавно се должи на недостиг на инфраструктура.

Албанија. Управувањето со отпад во Албанија е на ниско ниво. Проценката за создавање КЦО во Албанија се базира врз бројот на камиони што доставуваат отпад до локациите за одлагање. Како за општиот индустриски отпад, така и за тековното управување со опасен отпад во Албанија, нема достапни информации. Експертските студии проценуваат дека опасниот отпад може да претставува 3-5 проценти од вкупниот индустриски отпад. Општо, во рамките на практиките за управување со отпад во Албанија се планира радикална промена. Ќе се јави промена од сегашната целосна зависност за одлагање на отпад во депонии во долгорочна цел за негово намалување до 30%, 70% со обновување преку рециклирање, компостирање и конверзија во енергија.

Република Македонија. Управувањето со отпад е едно од најважните еколошки прашања во земјата, заради недостигот на соодветна инфраструктура. Поголемиот дел од комуналниот отпад се одлага во депонии (со неколку исклучоци, овие депонии не се во согласност со новите барања). Рециклирањето и компостирањето на КЦО покрива мошне мал процент од 0,26%. Една од главните цели во управувањето со отпад во Република Македонија е обновување на вредните состојки на отпадот, што треба да се организира од страна на производителите, увозниците, дистрибутерите и трговците на мало, како и специјализираните услужни претпријатија.

1.5.3 Водни ресурси-Отпадни води

Бугарија. Поголемиот дел од површинските води се во релативно добра состојба. Регионите околу реките се загадени во областите околу големите населби. Квалитетот на подземната вода во голема мера е одреден од хидро-геолошките одлики на секоја поединечна област. Голем број сливови се споделуваат со други земји членки (Романија и Грција) и со трети земји. Дифузните извори се значаен притисок за 42% од површинските водни тела, и точкестите извори за 35%. Екстракцијата на вода е значаен притисок за една петтина од површинските водни тела. Речиси четвртина од сите површински водни тела не се предмет на значаен притисок. Низ водните

подрачја се забележуваат значајни разлики: Дифузниот извор на загадување покажува највисок процент во водното подрачје на Црното Море, додека екстракцијата на вода влијае врз голем процент на површинските водни тела во водното подрачје на западниот дел на Егејското Море. Во водното подрачје на Дунав сите категории на притисок се значајни за релативно голем дел од водните тела. Оценето е дека речиси 40% од сите површински водни тела во Бугарија, се во добра еколошка состојба и речиси 5% со во висока состојба. Една четвртина од површинските водни тела се во незадоволителна или лоша состојба. Постојат разлики во водните подрачја, а најголемиот процент на сиромашни и лоши статус на водни подрачја може да се најдат во водното подрачје на источниот дел на Егејското Море. Бугарија извести дека повеќе од две третини од нејзините подземни водни тела имаат добра хемиска состојба, додека 30% од нив се во лоша состојба.

Во однос на користењето на вода, согласно податоците на Европската агенција за животна средина (2010), вкупниот износ на екстрахирана вода во текот на минатата деценија беше околу 6-7.000.000.000 кубни метри годишно. Околу 7-10% беше екстрахирана од подземни води.

Грција. Во Грција, движечки сили се главните социјални, демографски и економски настани, соодветните промени во животниот стил, како и целокупните модели на производство и потрошувачката. Еколошките притисоци врз површинските слатководни екосистеми се речиси целосно антропогени. Тие се директно или индиректно поврзани со човечката активност во близината или во пошироката област на сливот на водното тело. Главниот извор на загадување на површинските и подземните води е испуштањето на урбани отпадни води, индустриски отпадни води, загадување од земјоделски активности (употреба на вештачки ѓубрива), употреба на пестициди и инсектициди, прекумерен риболов, загадување од аквакултури, непријатност од рударски активности.

Состојбата на слатката вода може да се опише со соодветни структурни индикатори (на пр., речна морфологија), физички (на пр., температура), хемиски (на пр., концентрации на фосфор и азот) и биолошки (на пр., изобилство на фитопланктон или риба). По сите можни промени во државата, општеството може да претрпи позитивни или негативни последици.

Општо земено, состојбата на слатководни тела во Грција е добра. Квалитетот на водата обично е погоден за разни намени (наводнување, индустрија, производство на вода за пиење). Грција има особено добри резултати во однос на квалитетот на водата на повеќе од 2.000 крајбрежни зони назначени под Директивата за вода за капење на ЕУ: речиси сите локации се во согласност со

задолжителните вредности, а исто така, 96-98% се во согласност со построгите вредности-водилки. Но, Грцијасèуште се соочува со сериозни предизвици во врска со водата, особено во однос на користењето на вода во земјоделството, што претставува огромен дел од вкупната екстракција.

Слатководните тела се во добра општа состојба. Квалитетот на водата обично е погоден за разни намени (наводнување, индустрија, производство на вода за пиење). Меѓутоа, Грција се уште се соочува со сериозни предизвици во врска со водата, особено во однос на користењето на вода во земјоделството, што претставува околу 85% од вкупната екстракција.

Кипар. Општо земено, површинските водни тела на Кипар беа оценети дека се во добра или подобра еколошка состојба, но тоа не важи за подземните води.

Известено е дека три четвртини од површинските водни тела на Кипар се во добра хемиска состојба, а само помалку од 5% не се во добра состојба. За 56 површински водни тела, хемиската состојба е непозната од причини слични на оние спомнати погоре за еколошката состојба.

На Кипар, повеќе од половина од подземните водни тела имаат добра хемиска состојба, додека 8 подземни водни тела се во лоша состојба. Само едно подземно водно тело не било оценето. На Кипар, само секое петто подземно водно тело се проценува дека има добра квантитативна состојба, додека три четвртини од нив имаат лоша квантитативна состојба. Состојбата на едно подземно водно тело останува непознато.

Во 2009, оценето е дека 39% од површинските водни тела се во добра состојба. Согласно информациите пријавени во WISE, бројот на добра состојба во 2015 се очекува да се зголеми на 58%.

За Кипар, недостигот на вода е исто така многу сериозен проблем.

Албанија. Квалитетот на водните ресурси во Албанија често е проблем заради нивно загадување преку испуштање на непречистени отпадни води од урбани населби, како и од индустриските капацитети со застарена технологија и широката употреба на хемиски ѓубрива и пестициди во земјоделството. Неконтролираното фрлање на урбани отпадни води на бреговите на реките, го влошува проблемот на квалитетот на површинските води.

Ова големо загадување на површинската вода доведува до влошување на квалитетот на подземната вода и тоа особено се однесува на низинските области, каде што живее поголемиот дел од населението и каде што се вршат повеќето индустриски и земјоделски активности.

Во однос на квалитетот на морските води во крајбрежните одморалишта, резултатите од мониторингот за 2009 година во крајбрежната област со песочни дини покажуваат дека не се во согласност со стандардите за квалитетот на водата, врз основа на класификацијата на СЗО за морската вода за капење.

Република Македонија. Земјата има мошне богата мрежа реки, но состојбата на некои од нив е лоша. Урбаните отпадни води се главен извор на загадување, бидејќи се испуштаат директно во реките и потоците без третман.

Главни ресурси што обезбедуваат акумулација на чиста вода се трите природни езера - Охридско, Преспанско и Дојранско. Дополнително, исто така постојат 35 реки и 53 целосно вештачки и природни езера. Иако Република Македонија е богата со вода за пиење и не постои проблем со количината на вода во земјата, има проблеми со инфраструктурата и лошото управување со водните ресурси кои ја спречуваат водата да стигне до некои села.

Околу 50-60% од домаќинствата се поврзани на јавните канализациони системи, додека околу 20% користат септички јами, а 10% ја отфрлаат отпадната вода директно. Поврзаноста со системот на јавна канализација е релативно ниска, особено со оглед на повисоката поврзаност со системот за водоснабдување (блиску до 90%).

Реките во земјата се изложени на загадување од земјоделските и индустриските активности, особено од металуршката, хемиската и рударската индустрија. Исто така, квалитетот на водата е сериозно погоден од недостатокот на третман на отпадните води, бидејќи повеќето градови немаат пречистителни станици, па испуштањето на отпадните води од индустриските и рударските капацитети, сточарските фарми и депониите во голема мера беше неконтролирано.

Но, Република Македонија е богата со вода за пиење и не постои проблем со количината на вода во земјата. Република Македонија споделува реки и езера со соседните земји и поради тоа се дава голем приоритет на соработката и користењето на прекуграничните реки и езера.

1.5.4 Загадување на морињата

Бугарија. Загадувањето на морињата во Бугарија е на ниско ниво. Бугарија пријави добар еколошки статус на алохтоните видови. Општо земено, во Црното Море постои намалување на феноменот на еутрофикација. Но, идентификувани се жаришта на загадувачи (метали, полихлоринирани бифенили (ПХБ), агрохемикалии).

Грција. Општо земено, загадувањето на морињата е на ниско ниво. Грција има богата морска биолошка разновидност, но има релативно висок број на алохтони видови. Земјоделскиот сектор е во главно одговорен за феноменот на еутрофикација на крајбрежните води. Атмосферските талози се значајни чинители за навлегувањето на тешки метали.

Кипар. Загадувањето на морињата на Кипар е на многу ниско ниво. Кипар има богата морска биолошка разновидност, но има релативно висок број на алохтони видови. Кипар нема голем проблем со еутрофикација или со загадувачи.

Албанија. Во Албанија постои проблем со еутрофикација во крајбрежните региони. Згора на тоа, прекумерното експлоатирање на морските живи ресурси, како и индустриската активност, превозот и транспортот, придонесуваат дополнително предимно во крајбрежните води. Недостигот на соодветен третман на отпадните води во урбаните крајбрежни области, заедно со лошото планирање, исто така ја влошија естетиката на крајбрежјата.

1.5.5 Популација-Човеково здравје-Природни непогоди и опасности (акцент на прашањата за водата)

Бугарија, Грција, Албанија и Република Македонија може да се опишат како високо ризични земји од аспект на природни непогоди, додека Кипар може да се опише како земја со среден ризик од аспект на природни непогоди.

Просекот на катастрофи во година за овие земји се прикажани во следната табела.

Табела ЕС 1. Земји Балкан-Медитеран 2014-2020. Просек на катастрофи по година.

	Бугарија	Грција	Кипар	Албанија	Република Македонија
Суша/	0,06	0,03	0,06	0,03	0,03
Земјотрес*	0,10	0,65	0,03	0,13	
Епидемија			0,03	0,06	0,03
Екстремни температури	0,23	0,19	0,10	0,10	0,10

Поплава	0,42	0,58		0,29	0,23
Наезда од инсекти					
Одрони на карпи				0,03	
Одрони на кал/снег					
Вулкан					
Бура	0,16	0,19	0,10	0,06	0,03
Шумски пожар	0,13	0,42	0,03	0,03	0,06

1.5.6 Фауна-Флора-Биолошка разновидност

Бугарија. Бугарија е една од земјите со најголема биолошка разновидност во Европа. Разновидноста на европската флора и фауна има големо економско значење, како биолошки ресурс од значајност за бугарскиот народ и на националната економија. Флората на Бугарија се одликува по големиот број видови што ги вклучува. Шумите во Бугарија претставуваат 30% од територијата на земјата и се најбезбедно засолниште за ретки растителни и животински видови. Шумите се сконцентрирани главно во планинските региони, каде што исто така се наоѓа и поголемиот дел од животинскиот свет.

Грција. Разновидноста на видовите и екосистемите е голема заради големата разнообразност на климатски и геоморфолошки услови. Грција целосно лежи во медитеранскиот биогеографски регион, со екосистеми кои се движат од полупустински и макија, до планински шуми со бреза, бел бор и смрека што се карактеристични за студена клима. Мочуриштата (реки, речни устија, делти, лагуни, плитки езера, плитки морски формации и бари) покриваат релативно широк регион (210.000 хектари), и покрај нивната голема деградација во текот на изминатите децении. Шумите покриваат речиси 30% од грчката територија (иако тој процент е намален како резултат на пожарите во 2007); 29% од земјата се одгледува, а 36% се пасишта (голем дел од нив се висорамнини и расфрлени). Грчката флора и фауна се меѓу најбогатите во Европа: евидентирани се повеќе од 5.500 растителни видови, со голем број на ендемични видови, што се должи на изолацијата на планините и островите. Флората вклучува голем број на автохтони видови.

Кипар. Биолошката разновидност на Кипар е резултат на неговата долгогодишна историја на изолација, неговата геологија и геоморфологија и медитеранска клима, заедно со влијанието на човечка интервенција. Крајбрежната зона на Кипар се одликува со богат животински свет од голема еколошка вредност. Околу 18 проценти од површината на Кипар е покриена со шума, а 47 проценти се смета за обработливо земјиште, од кои 21 процент се наводнува. Доминантните видови на дрвсти растенија се пространите борови шуми, тврдолисните зимзелени растенија,

високи и ниски макија и екосистемите гариги. Големата разновидност на растенија и животински видови произлегува од остриот висински градиент на климатските услови.

Албанија. По својата богата биолошка и пределска разновидност, Албанија се дели на два главни биогеографски региони: медитерански и алпски регион. Ова се должи на географската положба на земјата, како и на нејзините геолошки, хидролошки, климатски, почвени и релјефни одлики. Големата разновидност на екосистемите и живеалиштата - морски и крајбрежни екосистеми, мочуришта, речни делти, песочни дини, езера, реки, медитерански грмушки, широколисни, иглолисни и мешани шуми, алпски и под-алпски пасишта и ливади, и екосистеми во високите планини - обезбедува богати живеалишта за различни растенија и животни. Во високите планини на Албанија се одржуваат заедници на големи цицачи, како волкот, мечката, рисот, дивите кози, како и карактеристичните заедници на птици.

Република Македонија. Република Македонија има извонредно разновиден животински свет, што е одраз на разновидниот релјеф, геологија, историја на природата и човековото влијание. Во Република Македонија сèуште не е подготвена Црвена листа на загрозени видови, но се смета дека околу 10% од повисоките растителни видови се загрозени. Фауната, исто така открива висок степен на таксономска разновидност, која вклучува повеќе од 9.000 видови. Изобилството на екосистеми, живеалишта, заедници и видови, ја поставува Република Македонија на самиот врв на списокот со земји со импресивна биолошка разновидност во Европа. Разновидноста на видови е застапена со повеќе од 16.000 таксони дива флора, габи и фауна.

1.5.7 Загадување на воздухот

Бугарија. Квалитетот на воздухот останува на ниско ниво во многу градови и жаришта, со што продолжува да претставува значајна закана за човечкото здравје. Општо земено, националните емисии се сè уште високи во споредба со оние кои на која било од западноевропските земји или другите земји од централна и источна Европа. Емисиите од големите индустриски капацитети продолжуваат да претставуваат голем проблем, како и оние од станбениот/комерцијалниот сектор што користат ниско-квалитетно цврсто гориво. Емисиите од моторни возила се проблем во градовите, особено во Софија, и се очекува да се зголемат, доколку не се преземат мерки за намалување.

Грција. Во големите градови Атина и Солун било евидентирано надминување на средната часовна концентрација на азотни оксиди и (8-часовна граница) на озонската целна вредност, а се смета дека нема проблем со сулфур диоксидот, со исклучок на Западна Македонија и

Пелопонез-Мегалополис. Загадувањето на воздухот во Грција е значаен проблем, главно во Атина и Солун. Главните извори за загадување на воздухот се транспортот, индустриските и урбаните извори.

Кипар. Поголемиот дел од загадувачите на воздухот не ги преминуваат границите, со исклучок на озонот и фините честички (ПМ10). Надминување на 8-часовната целна вредност на озонот е забележано главно во неурбаните предели, додека фините честички (ПМ10) ја надминуваат како годишната, така и дневната гранична вредност на цел Кипар. Во однос на емисиите на загадувачки материји на Кипар, главни чинители се патниот сообраќај и индустриските извори.

Албанија. Надминување на средната часовна концентрација на азотни оксиди е забележано главно во Тирана, а се смета дека нема проблем со сулфур диоксидот. Надминувањата на границите на концентрацијата на честички се чини дека е проблем во цела Албанија. Активностите што предизвикуваат најголемо загадување се транспортот, индустријата и урбаниот развој.

Република Македонија. Надминувања на средната годишна концентрација на азотни оксиди и на средната годишна и зимска концентрација на сулфур диоксид се забележани главно во Скопје, додека, се чини дека преминувањата на границите на концентрација на честички е проблем во сите градови на Република Македонија. Загадувањето на воздухот во Република Македонија се смета дека е голем проблем. Трите сектори, во голема мера одговорни за емисиите во воздух, се производството на енергија, особено производството на електрична енергија на основа на согорување на лигнит, патниот сообраќај и индустријата.

1.5.8 Климатски промени - Енергетска ефикасност

Бугарија. Во Бугарија, претежно климатските модели симулираат зголемување на температурата на воздухот од 2°C до 5°C и двојно зголемување на атмосферските концентрации на јаглерод диоксид. Најновиот инвентар на стакленички гасови покажува дека вкупните емисии на стакленички гасови во еквивалент на CO₂ достигнаа до 75.793 гигаграмови (Gg), без да се земе предвид одливот од секторот на користење на земјиште, промена на користење на земјиште и шумарство (LULUCF). Нето емисиите, земајќи ги предвид одливите од секторот LULUCF беа 68.991 Gg. Емисиите на CO₂, изразени како еквивалент на CO₂, го имаа најголемиот удел во вкупните емисии на стакленички гасови со 77.7 %, а следат емисиите на метан (CH₄) со 15,3% и емисиите на азотен оксид (N₂O) со 6,7%; полицикличните ароматични јаглеводороди(F) имаа удел од 0,3%. Енергетскиот сектор опфаќа повеќе од 74% од произведени емисии на стакленички

гасови, додека CO₂ придонесува со најголем дел од произведените емисии на стакленички гасови во секторот, до 91%. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020 за земјата е као што следи:

Табела ЕС 2. Бугарија. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020

Главни цели на Европа 2020	Тековна ситуација во Бугарија	Национална цел во 2020
20% намалување на емисиите на стакленички гасови (ГХГ) во споредба со 1990	-12% (предвидени емисии во 2020 во споредба со 2005) +11% (емисии во 2010 во споредба со 2005)	+20% (национална обврзувачка цел за сектори што не се вклучени во системот за тргување со емисии во споредба со 2005)
20% од енергија од обновливи извори	13,8% (2010)	16%
20% зголемување на енергетска ефикасност	17,4 Mtoe (2010)	- 3,20 Mtoe = 15,8 Mtoe

Во оваа рамка, приоритетите за финансирање со цел земјата да се справи со главните предизвици на климатските промени и развојот на енергетска ефикасност и за да ја спроведе стратегијата на програмата Европа 2020, се однесуваат на енергетски ефикасна економија што е пријателски насочена кон животната средина (промоција на нискојаглеродна економија, енергетска ефикасност и обновливи извори на енергија, значително инвестирање во секторот на вода и преработка на отпад, заштита на животната средина, подобрување на управувањето со природните ресурси, инвестирање во адаптацијата кон климатски промени, решавање на специфични природни и вештачки ризици)

Грција. Според резултатите од климатските модели ширум светот, се предвидува просечните температури во Грција да се зголемат од 3,1°C до 5,1°C до 2100 година, со просечна вредност од 4,3°C. Според извештајот на ЕЕА2012, емисиите на стакленички гасови во Грција во базната година биле проценети на 107,71 Mt CO₂, додека во 2007 година, емисиите на стакленички гасови биле 131,85 Mt CO₂. Главен сектор одговорен за емисии на стакленички гасови е енергијата, исклучувајќи го транспортот, со 64% од вкупните емисии на стакленички гасови, додека транспортот учествува со 18%, а индустриските процеси со 7%.

Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020 за земјата е како што следи:

Табела ЕС 3. Грција. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020

Главни цели на Европа 2020	Тековна ситуација во Грција	Национална цел во 2020
Енергетска ефикасност	Не е достапно (Комисијата сè уште не е во состојба да го обезбеди овој преглед)	2,7 Mtoe
Обновлива енергија	Почнувајќи од 5,8% во 2005, уделот на обновливата енергија во бруто крајната потрошувачка на енергија е зголемен на 8,2% (во 2011)	18% од бруто крајната потрошувачка на енергија од обновливи извори
20% намалување на емисиите на стакленички гасови (ГХГ) во споредба со	+3% (предвидени емисии во 2020 во споредба со 2005) -8% (емисии во 2010 во споредба со 2005)	-4% (Обврзувачка национална цел за сектори што не се вклучени во системот за тргување со емисии во споредба со 2005)

Во оваа рамка, приоритетите за финансирање со цел земјата да се справи со главните предизвици на климатските промени и развојот на енергетска ефикасност, и за да ја спроведе стратегијата на програмата Европа 2020, се однесуваат на енергетски ефикасна економија што е пријателски насочена кон животната средина за развој и работни места (подобрување на управувањето со природните ресурси и заштитата на животната средина, адаптација кон климатските промени и нивно ублажување, префрлање на енергетски ефикасна, нискојаглеродна економија и промоција на обновливи извори на енергија (ОИЕ).

Кипар. Според достапните информации од Националната метеоролошка служба (2009), температурата се зголеми за 1°C, а врнежите се намалија за 100мм (што одговара на 17%) во текот на последните 100 години. Овие промени, не само што биле забележани во статистичките податоци, туку веќе предизвикале значајно влијание врз секојдневниот живот во земјата. Во текот на последните 10 години, екстремните временски настани имаат растечка тенденција, а исто така и нивниот интензитет, па така, сушите се сè почести и подолги. Емисијата на стакленички гасови без користење на земјиште, промената на намена на земјиште и шумарство (LULUCF) се зголеми за 93,6% меѓу 1990 и 2008 година, што одговара на емисии на стакленички гасови 4.932 Gg CO₂ еквиваленти. 76% од емисиите без користење на земјиште, промена на намена на земјиште и шумарство (LULUCF) во 2008 година беа од енергетскиот сектор, во споредба со 67,5% во 1990

година. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020 за земјата е како што следи:

Табела ЕС 4. Кипар. Имплементацијата на целите за климатски промени и енергија од програмата Европа 2020

Главни цели на Европа 2020	Тековна ситуација на Кипар	Национална цел во 2020
20% намалување на емисиите на стакленички гасови (ГХГ) во споредба со 1990	-19% (предвидени емисии во 2020 во споредба со 2005)	-5%
20% од енергија од обновливи извори	-5% (емисии во 2010 во споредба со 2005)	Сектори што не се вклучени во системот за тргување со емисии во споредба со 2005
20% зголемување на енергетска ефикасност	5,7% (2010)	13%

Во оваа рамка, приоритетите за финансирање со цел земјата да се справи со главните предизвици на климатските промени и развојот на енергетска ефикасност, и за да ја спроведе стратегијата на програмата Европа 2020, се однесуваат на промоција на пријателско кон природата и ефикасно користење на ресурси, отпорност кон климатските промени за одржлив развој и работни места (префрлање на енергетски ефикасна, нискојаглеродна економија и промоција на обновливи извори на енергија, подобрување на управувањето со природните ресурси и заштитата на животната средина, ублажување на климатските промени и адаптација вклучувајќи управување со ризикот, промоција на одржлива урбана мобилност).

Албанија. Врз основа на податоците од ЕЕА2012, согласно предвидувањата на компјутерските модели за сценаријата за климатските промени во Албанија, предвиден е годишен пораст на температурата до 1°C, 1,8°C и 3,6°C по наведениот редослед за 2025 година, 2050 година и 2100 година. Промените во сезонските температури и врнежите укажуваат на промени кон поблаго зими, потопли извори, посува есен, посуви и потопли лета.

Главниот фактор за емисии на CH₄ е земјоделството (74-77%), а следат отпадот (8-22%) и енергијата (5-20%), додека главен чинител за емисии на на CO₂ е енергетскиот сектор (44-79%), а по него следат промена на намената на земјиштето и шумарството, кои придонесоа со 33% во 1990 година, но само со 16% во 2000 година. Индустриските процеси придонесоа со 2,6-4,9%, додека емисиите на CO₂ од секторите на отпад, растворувачи и земјоделие не беа големи.

Република Македонија. YEAP 2000, емисиите на стакленички гасови од шесте главни економски сектори препорачани од Меѓувладиниот панел за климатски промени (ИПЦЦ) се као што следат: енергија 64,44%, екстракција, транспортирање, преработка и согорување на фосилни горива, индустриски процеси 6,24%, земјоделство 9,64%, промена на намената на земјиштето и шумарство 13,79% и отпад 5,89%, додека емисијата на CO₂ и CH₄, грубо земено, одговара на 80,00% и 12,00% од вкупните емисии на стакленички гасови. Земјата го ратификува Протоколот од Кјото во 2004. Согласно првиот инвентар на стакленички гасови (ГХГ), земјата беше одговорна за емисија на 15.080.000 тони CO₂-eq стакленички гасови во 1998 година, од кои над 74% беа од енергетскиот сектор, проследено од земјоделството (10%), отпадот (>8%), индустриските процеси (7%) и промената на користење на земјиште и шумарство (<1%) Климатските промени во земјата се очекува да предизвикаат негативни влијанија врз производството на почвата, што предизвикува деградација, дезертификација и понатамошна ерозија. Промената во режимот на температурите и промените во распределбата на врнежите во текот на годината, ќе предизвикаат нарушувања на екосистемите. Се очекува значително преместување на растителните и животинските видови во јужно-северен правец, како и по вертикалиот градиент. Според хидролошките анализи, најранливи региони ќе бидат источните и југоисточните, додека најранливи водостопански сектори се водоснабдувањето и наводнувањето.

1.5.9 Почва

Бугарија. Основната опасност за влошување на почвата во Бугарија се крајбрежната ерозија, почвата и несоодветноста на плановите и инфраструктурата за третман и еколошки прифатеното отфрлање на урбан и индустриски цврст отпад. Исто така, се чини дека индустриски контаминираната почва заради отфрлање на опасен отпад е проблем.

Грција. Во Грција главниот проблем за влошување на почвата се проблемите со дезертификацијата и соленоста, особено во јужна Грција и крајбрежните области, како и несоодветноста на плановите и инфраструктурата за третман и еколошки прифатливото отфрлање на урбан и индустриски цврст отпад.

Кипар. На Кипар, основната опасност е ерозијата на почвата, крајбрежната ерозија, и несоодветноста на планови и инфраструктура за третман и еколошки прифатено отфрлање на урбан и индустриски цврст отпад.

Албанија. Ерозијата и влошувањето на почвата е голем проблем во Албанија, и несоодветноста на планови и инфраструктура за третман и еколошки прифатено отфрлање на урбан и индустриски цврст отпад. Исто така, се чини дека индустриски контаминирата почва заради отфрлање на опасен отпад е проблем.

Република Македонија

Основната опасност за влошување на почвата во Република Македонија е несоодветноста на плановите и инфраструктурата за третман и еколошки прифатено отфрлање на урбан и индустриски цврст отпад.

1.5.10 Заштитени подрачја

Бугарија. Бугарија има долгогодишна традиција во доменот на заштитени подрачја. Доминантниот дел од заштитените подрачја се вклучени во мрежата НАТУРА 2000.

Грција. Грција има речиси недопрена природна средина, одлика на поголемиот дел од областите во земјата. Доминантниот дел од заштитените подрачја се вклучени во мрежата НАТУРА 2000.

Кипар. Сите големи живеалишта и екосистеми се вклучени во мрежата Кипар Натура 2000.

Албанија. Површината на областа што е со закон закон прогласена како заштитено подрачје во Албанија е зголемено повеќе од три пати, од 108.475 ха на 378.748 ха, со што вкупниот процент на заштитени подрачја во различни категории на управување во 2011 година достигна 13,17 проценти, во споредба со само 5,7 проценти во 2002.

Република Македонија. Во Република Македонија постојат голем број заштитени подрачја. Земјата врши напредок во развојот на една урамнотежена, репрезентативна и ефективна мрежа на заштитени подрачја, согласно проектот на УНДП/ГЕФ/МЖСПП „Зајакнување на еколошката, институционалната и финансиската одржливост на системот на заштитени подрачја на Република Македонија“ и Просторниот план на Република Македонија.

1.5.11 Културно наследство

Историјата на балканско-медитеранската област е важна за разбирање на потеклото и развојот на западната цивилизација. Историјата, културата и поволната клима создаваат силна

привлечност, која ја поттикнува туристичката индустрија, но, истовремено, тие се извор на притисок врз културното и природното наследство.

Бугарија. Голем број на древни цивилизации, вклучувајќи ги Тракијците, Античките Грци, Римјаните, Остроготите, Словените, Варјагите, а особено Бугарите, го оставиле својот белег врз културата, историјата и културното наследство на Бугарија. Заради ова, бугарскиот народ има едно од најбогатите народни наследства во светот. Тракиските артефакти вклучуваат голем број гробови и златни богатства, додека античките Бугари оставиле траги од своето културно наследство во музиката и раната архитектура. Тракиските ритуали, како што се Зарезан, Кукери и Мартеница, зачувани се во современата бугарска култура сè до денес.

Во Бугарија постојат девет локации на светското наследство на УНЕСКО. Првите четири локалитети биле впишани во листата на светското наследство во 1979 година, а последниот во 1985 година. Бугарија во моментов има четиринаесет дополнителни локалитети на привремената листа.

Грција. Културата на Грција еволуирала во текот на илјадници години, почнувајќи од Микенска Грција, продолжувајќи со големите постигнувања во Класична Грција, преку влијанието на Римската империја, и нејзиниот наследник, Византиското царство. Други култури и држави како што се Персиската империја, латинските и франкиските држави, Отоманската империја, Венецијанската Република, Републиката Џенова и Британската империја, исто така, го оставила своето влијание врз современата грчка култура. Во античките времиња, Грција беше родното место на западната култура. Модерните демократии им должат на грчката верба во владеењето од луѓето, судскиот процес со порота и еднаквоста пред законот. Античките Грци беа пионери во многу области кои се потпираат врз систематско размислување, вклучувајќи ги биологијата, геометријата, историјата, филозофијата и физиката. Тие воведоа многу важни книжевни форми, како епската и лирската поезија, историјата, трагедијата и комедијата. Во нивната потрага по доблест и усогласеност, Грците создадоа идеал за убавина, што изврши силно влијание врз западната уметност. Во Грција постојат седумнаесет локалитети на светското наследство на УНЕСКО. Грција во моментов има петнаесет дополнителни локалитети на привремената листа.

Кипар. Историјата и културата на Кипар се вбројуваат меѓу најстарите во светот. Првите знаци на цивилизација пројдени во археолошките ископувања и истражувања датираат од пред 9.000 години до 7^{от} милениум ст.е. Овој богат културен предел вклучува стотици археолошки локалитети расфрлани низ островот кои прикажуваат различни историски периоди во развојот на

островот. Откривањето на бакарот на Кипар во 3^{от} милениум п.н.е., на островот му донесе богатство и привлече трговија од неговите трговски соседи. И покрај тоа што неговата географска позиција се наоѓа на крстосницата на три континенти, Европа, Азија и Африка, и претставува точка на среќавање на големи светски цивилизации, Кипар разви, и со векови одржува своја сопствена цивилизација. Кипар остана центар на грчката култура со хеленистичко, римско, византиско, француско, венецијанско, отоманско и британско влијание. Според листата на светско наследство на УНЕСКО, на Кипар постојат три локалитети, а на привремената листа се наоѓаат дванаесет локалитети.

Албанија. Според привремената листа на светско наследство на УНЕСКО, во Албанија постои само еден локалитет. Бутринт бил населен уште од праисториските времиња. Бутринт бил локација на грчка колонија, римски град и епископија. По период на просперитет под византиска управа, а потоа кратка окупација од страна на Венецијанците, градот бил напуштен во доцниот среден век откако во областа се формирале мочуришта. Во сегашниот археолошки локалитет се наоѓаат урнатини кои го прикажуваат секој период од развојот на градот.

Република Македонија. Република Македонија има богато културно наследство во уметноста, архитектурата, поезијата и музиката. Таа има многу антички, заштитени верски локалитети. Поезијата, киното и музичките фестивали што се одржуваат секоја година, и музичките стилови на Република Македонија, се развиле под силно влијание на византиската црковна музика. Република Македонија има голем број на сочувани византиски фреско-живопис, главно од периодот меѓу 11-ти и 16-ти век. Постојат неколку илјади квадратни метри фреско-живопис, од кои поголемиот дел се во многу добра состојба, и претставуваат ремек дела на живописната школа на Република Македонија .

1.6 ПОСТОЕЧКА СОСТОЈБА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА. АНТРОПОГЕНА

1.6.1 Население - Демографски елементи

Областа на програмата Балкан-Медитеран 2014-2020 опфаќа население од околу 24,1 милиони луѓе (24,8 од населението на 28-те европски земји) Грција и Бугарија претставуваат 75,9% од населението во програмската област. Демографските тенденции се мошне хетерогени меѓу земјите и во рамките на земјите од програмската област, и зависат од економските, социјалните, културните и просторните фактори.

1.6.2 Економски резултати

Големите национални и регионални разлики ги карактеризираат социо-економските резултати на програмската област. Анализата на регионалниот БДП по глава на жител покажува дека програмската област не е воопшто доследна. Меѓународната економска криза врши притисок врз балканско-медитеранските земји, особено врз оние што се членки на ЕУ. Овој притисок покажува една сè уште важна позиција на традиционалните економски сектори, кои се базирани врз активноста на голем процент фрагментирани МСП, често, со ниска додадена вредност (ГД за претпријатија и индустрија). Најважната точка е дека делот на луѓето вработени во МСП во однос на вкупниот број на вработени во петте окрузи, е многу поголем од просечниот дел во 27-те земји на ЕУ. На овие претпријатија и соодветните сектори ќе им биде потребна модернизација; партнерство и диверзификација за подобро натпреварување на националниот и на меѓународните пазари. Услужниот сектор е истакнат економски сектор во целата програмска област, и покрај националните разлики меѓу петте земји учеснички. Што се однесува до другите сектори, Албанија, сè уште прикажува важна земјоделска дејност, додека Бугарија и Република Македонија покажуваат голема активност во секундарниот сектор.

1.6.3 Вработеност

Меѓународната економска криза ги влоши економските резултати на балканско-медитеранските земји, што доведе до висока стапка на невработеност. Овие стапки се многу високи во трите членки на ЕУ, како и во Република Македонија. Во Албанија, стапката на невработеност е средно висока, што во секој случај води во потребата на земјата да го реши проблемот на невработеност.

1.6.4 Социјална состојба

Во 2011 година, беше оценето дека 16,9% од населението на 27-те земји на ЕУ се изложени на ризик од сиромаштија. Овој процент веќе крие значителни варијации низ земјите членки на ЕУ. Во пет земји, вклучувајќи ги Бугарија и Грција, се смета дека една петтина или повеќе од населението е изложено на ризик од сиромаштија (Европска социјална статистика, 2013 година). Прагот на ризик од сиромаштија е утврден на 60% од националниот просечен еквивалентен расположлив приход.

Во Албанија, бидејќи приходите и стапката на вработување се општо на прагот на сиромаштија. Ова предизвикува многу луѓе да бидат ранливи од влијанијата на економската криза.

Разликите во стапката на сиромаштија се позабележителни кога населението се класифицира според статусот на активност. Невработените се особено ранлива група: оние што се вработени е помалку веројатно дека ќе бидат изложени на ризик од сиромаштија. Нивото на образование, исто така, претставува важен фактор во однос на сиромаштијата. Луѓето со ниско образование се изложени на поголем ризик од сиромаштија, отколку оние со високо образование. Згора на тоа, децата на родители чие највисоко ниво на образование е ниско, се изложени на ризик од сиромаштија, во споредба со оние деца, чии родители имале високо ниво на образование.

Нивото на постигнувањето на високо образование е блиску до просекот на 28-те земји од ЕУ (28,4%), додека Кипар покажува рекордно високо ниво, каде речиси 40% од популацијата на возраст меѓу 25 и 64 години има третостепено образование. Исто така, во две земји кандидатки на програмата, третостепеното образование е во постојан развој: во Албанија, меѓу 2001 и 2011 година, бројот на студенти во третостепено образование е речиси двојно зголемен, додека пак зголемувањето во текот на истиот период во 27-те земји на ЕУ, изнесуваше во просек 2% годишно.

1.6.5 Иновации

Зголемениот број на дипломирани научници и технолози во сите балканско-медитеранските земји, станува знак на зголеменото признавање на важноста на човечкиот капитал како двигател на развојот. Исто така, ова е дефинитивно основата за воведување на иновативни активности во овие региони. Во земјите како што се Грција и Кипар, многу млади луѓе не дипломираат во својата родна земја, туку надвор.

Во сите балканско-медитерански земји трошоците за истражување и развој се значително под просекот на ЕУ. Општата слика покажува дека овие региони заостануваат во активностите за истражување и развој во споредба со другите региони на ЕУ.

Инвестициите во телекомуникации и ИТ се поврзани со е-општеството, кое се развива брзо. Е-општеството може да стане неопходно за подобра социјална кохезија и идниот економски развој во рамките на балканско-медитеранскиот простор. Сепак, влијанието на ИКТ врз развојот на дејности, исто така зависи и од нивото на пристапот на домаќинствата до интернет, кое е општо пониско од просекот на 27-те земји на ЕУ.

1.6.6 Пристапност

Во балканско-медитеранската област постои недостаток на задоволителна пристапност од брегот во внатрешните зони, и густината на сообраќајот во главните коридори и повеќето урбанизираны области не може да се реши само преку развој на патната инфраструктура. Потребен е интегриран пристап, со адаптација на постоечките транспортни средства и со развој на мултимодални/интермодални транспортни системи (патни-железнички-морски врски).

Општо земено, регионите на програмата Балкан-Медитеран инвестираа во ИКТ технологиите во текот на последните години, но сè уште не го достигнале нивото што е блиско на просекот на 27-те земји на ЕУ. Згора на тоа, во однос на користењето на ИКТ технологиите, повеќето балканско-медитерански региони се заостанати.

1.7 ВАЖНОСТ ЗА СТРАТЕГИЈАТА НА ЕУ

Следната табела ги прикажува аспектите/проблемите на животната средина кои се важни за програмата-важечкото законодавство и европските цели за животната средина и целите на правната рамка.

Табела ЕС 5. БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 - Аспекти/прашања за животната средина кои се важни за програмата-Важечко законодавство и европски цели за животната средина и целите на правната рамка.

Аспекти/прашања за животната средина кои се важни за програмата / важечкото законодавство	Европски цели за животната средина/цели на правната рамка
<p>Општо - Одржлив развој</p> <ul style="list-style-type: none"> • 7^{ма} Акциска програма за животната средина • Стратегија ЕВРОПА 2020 • Стратегија за одржлив развој на ЕУ 	<p>Цели на ЕВРОПА 2020</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вработеност Вработување на 75% од лицата на возраст од 20-64 2. Истражување и развој 3% од БДП на ЕУ да се инвестира во истражување и развој 3. Климатски промени и енергетска одржливост 20% намалување на емисиите на стакленички гасови (или дури и 30%, ако постојат добри услови) во споредба со 1990 20% од енергијата да биде од обновливи извори 20% зголемување на енергетската ефикасност 4. Едукација Намалување на процентот на рано напуштање на училиштето под 10% Најмалку 40% од лицата на возраст од 30-34 години да завршат третостепено образование 5. Борба против сиромаштијата и социјалното исклучување

	Најмалку 20 милиони луѓе да бидат во помала опасност од сиромаштијата и социјално исклучување
<p>Прашања за водата</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна директива за води на ЕУ (2000/60/ЕК) • Директива за поплави на ЕУ (2007/60/ЕК) • Директива за нитрати на ЕУ (91/676/ЕЕЗ) • Директива за третман на урбани отпадни води на ЕУ (91/271/ЕК) 	<p>Рамковната директива за водите обезбедува рамка за заштита и управување со водите во Европската заедница (Директива 2000/60/ЕК). За нејзиното спроведување, земјите членки мора прво да ги идентификуваат и анализираат европските води, според индивидуален слив и област. Потоа, ќе ги усвојат плановите за управување и програмите од мерки за заштита на водните тела во сите европски сливови. Усвојувањето на Рамковната директива за водите ги комплетира претходните европски политики за водата што сè уште важат, како што се оние кои се однесуваат на урбаните отпадни води и водите за капење. Во 2012 година, Комисијата го објави соопштението План за заштита на водните ресурси во Европа (COM(2012) 673). Тоа се фокусира на политичките мерки кои можат да помогнат да се подобри спроведувањето на постојното законодавство за водите и во интеграцијата на целите на политиката за води во други политики. Планот ги подобрува политиките за води што се однесуваат на количеството на води и ефикасноста на водните ресурси за одржливо управување со водите во временската рамка на стратегијата на ЕУ за периодот од 2020 до 2050 година. Покрај Рамковната директива за водите и Планот, четири директиви за водите придонесуваат кон мерките, за да се обезбеди добрата состојба на европските води (Директивата за урбани отпадни води (91/271/ЕЕЗ), Директивата за водите за капење (2006/7/ЕК), Директивата за нитрати (91/676/ЕЕЗ) и Директивата за водите за пиење (98/83/ЕК). Директивата за поплавите (2007/60/ЕК), која има за цел да ги поттикне плановите за управување со ризикот од поплави, исто така, значително ги подобрува целите на Рамковната директива за водите</p>
Прашања за цврстиот отпад	Директивата 2008/98/ЕС ги поставува основните концепти и дефиниции поврзани со

<ul style="list-style-type: none"> • директива за отпад на ЕУ (2008/98/ЕК) 	<p>Рамковна управувањето со отпадот, како што се дефинициите за отпад, рециклирање и обновување. Таа објаснува кога отпадот престанува да биде отпад и станува секундарна суровина (т.н. критериуми за декласификација на отпад), и како да се прави разлика меѓу отпад и нуспроизводи. Директивата утврдува неколку основни принципи за управување со отпадот: бара да се управува со отпадот без да се загрози здравјето на луѓето и да се предизвика штета на животната средина, а особено без ризик за водата, воздухот, почвата, растенијата или животните, без да предизвика непријатност преку бучава или мирис, и без да предизвика неповолно влијание врз селата или местата од посебен интерес.</p>
<p>Прашања за почвата</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тематска стратегија за одржливо користење на природните ресурси (COM (2005) 670) • Тематска стратегија за почвите (COM (2006) 231) • Предлог за Рамковна директива за почвите (COM (2006) 232) • Конвенција на ОН за борба против дезертификацијата 	<p>Различните политики на ЕУ (на пример за водите, отпадот, спречување на индустриското загадување, заштита на природата, пестицидите, земјоделството) придонесуваат за заштитата на почвите. Но, бидејќи овие политики имаат други цели и други полиња на дејство, тие не се доволни за да се обезбеди соодветно ниво на заштита на сите почви во Европа.</p> <p>Соопштението на Комисијата (COM (2006) 231) ја опишува тематската стратегија во врска со заштитата на почвите. Општата цел е заштитата и одржливото користење на почвата, врз основа на следниве принципи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - спречување на понатамошната деградација на почвата и зачувување на нејзините функции; - обновување на деградираниите почви на функционално ниво во согласност со најмалку четири тековни и планирани намени, но исто така земајќи го предвид, трошокот за обновување на почвата. <p>За да се постигнат овие цели, потребна е активност на различни нивоа - локално, национално и европско. Активноста на европско ниво е неопходен додаток на активноста на земјите членки</p>

<p>Прашања за квалитетот на воздухот</p> <ul style="list-style-type: none">• Директива на ЕУ за квалитетот на амбиентниот воздух и почист воздух за Европа (2008/50/ЕК)• Тематска стратегија за загадување на воздухот (СОМ (2005) 446)	<p>Ова законодавство воспостави стандарди и цели што се базираат врз здравјето за голем број загадувачи на воздухот, и вклучува:</p> <p>Рамковна директива за квалитетот на воздухот (96/62/ЕК). Ова ги опишува основните принципи за оценување и управување со квалитетот на воздухот во земјите членки. Директивата исто така ги набројува загадувачките материји за кои се развиени и определени стандардите и целите одредени во следното законодавство</p> <p>Со Одлуката за „Размена на информации“, се воспоставува реципрочна размена на информации и податоци од мрежи и индивидуални станици за мерење на загадувањето на амбиентниот воздух во земјите членки на ЕУ.</p> <p>Тематска стратегија за загадување на воздухот (СОМ (2005) 446):</p> <p>Во споредба со ситуацијата во 2000 година, стратегијата ги одредува специфичните долгорочни цели (за 2020 година):</p> <ul style="list-style-type: none">- 47% намалување на загубата на очекуваното траење на животот како резултат на изложеност на честички;- 10% намалување на акутна смртност од изложување на озон;- намалување на вишокот на таложеење на киселина 74% и 39% во шумски области и соодветно, во слатководни области;- 43% намалување во области или екосистеми изложени на еутрофикација. <p>Стратегијата е комплетирана со новата директива на ЕУ за квалитетот на воздухот: Директивата за квалитет на амбиентниот воздух и почист воздух за Европа е една од клучните мерки за справување со загадувањето на воздухот во тематската стратегијата за загадување на воздухот. Тоа е првата директива на ЕУ што вклучува ограничувања на амбиенталните концентрации на РМ_{2,5} (фини честички). Исто така, таа ги соединува различните постоечки парчиња законодавство за квалитетот на воздухот во една директива. На владите им беа дадени две години (почнувајќи од 11 јуни, 2008 година) да ги изедначат своите законодавство со одредбите од оваа Директива.</p>
---	---

<p>Прашања за климатските промени</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратегијата на ЕУ за климатските промени „Добивање на битката против глобалните климатски промени“ (COM (2005) 35) • Европска рамка за климатски промени и енергија (Зелена книга-COM (2013)169) • Кјото II врз основа на Протоколот од Кјото на ОН за климатските промени од 1998 година • Стратегија на ОН и ЕУ за адаптација кон климатските промени UNFCCC 	<p>Рамковната конвенција за климатски промени на Обединетите нации (UNFCCC) се справува на глобално ниво со заканата од климатските промени. Долгорочната цел е да се стабилизираат атмосферските концентрации на стакленички гасови, на ниво кое би спречило опасно антропогено мешање со климатскиот систем.</p> <p>Протоколот од Кјото на UNFCCC одредува обврзувачки цели за емисии за развиените земји што го ратификувале, како што се земјите членки на ЕУ. Тоа е првиот чекор кон постигнување на посуштински намалувања на глобалната емисија.</p> <p>Стратегија на ЕУ за адаптација кон климатските промени (COM (2013) 216)</p> <p>Главната цел на Стратегијата за адаптација на ЕУ е да придонесе кон климатски поотпорна Европа. Ова значи подобрување на подготвеноста и капацитетите за одговори на влијанијата од климатските промени на локално, регионално, национално и европско ниво, развој на кохерентен пристап и подобрување на координацијата.</p>
<p>Прашања за енергетската ефикасност</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива за енергетска ефикасност на ЕУ (2012/27/ЕК) и 2010/31/ЕУ • Директива 2009/28/ЕУ за промоција на употребата на енергија од обновливи извори • Енергетски патоказ за 2050 (Бела библија) 	<p>Оваа Директива воспоставува заедничка рамка од мерки за промоција на енергетската ефикасност во рамките на Унијата, со цел да се обезбеди постигнување на 20% од главната цел на програмата на Унијата за 2020 година за енергетската ефикасност и да го отвори патот за понатамошно подобрување на енергетската ефикасност и по тој датум.</p> <p>Затоа, сите 28 земји на ЕУ ќе биде потребно да ја користат енергијата поефикасно во сите фази на енергетскиот ланец - од трансформацијата на енергијата и нејзината дистрибуција, до крајната потрошувачка. Новата директивата ќе помогне да се отстранат бариерите и да се надминат пазарните неуспеси кои ја попречуваат ефикасноста при понудата и користењето на енергија, и го обезбедува воспоставувањето на индикативни национални цели за енергетска ефикасност за 2020 година.</p>
<p>Прашања за јавното здравје</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна 	<p>Рамковната директива за бучава има за цел да „дефинира заеднички пристап наменет за избегнување, спречување или намалување на штетните ефекти на приоритетна основа,</p>

<ul style="list-style-type: none"> • директива за бучава на ЕУ (END) (2002/49/ЕК) • Програма Здравје за развој на ЕУ (2014-2020) (COM (2011) 709) • Здравствена стратегија на ЕУ Заедно за здравје (2008-2013) • Декларација на СЗО за животна средина и здравје од Парма 2010 	<p>вклучувајќи вознемирување, заради изложеност на бучава во животната средина“. За таа цел, треба постепено да се спроведат неколку дејства. Таа, исто така, има за цел да обезбеди основа за развивање на европски мерки за намалување на бучавата емитирана од главните извори, особено од патните и железничките возила и инфраструктурата, авионите, надворешната и индустриската опрема и подвижните машини.</p> <p>Програмата Здравје за развој (2014-2020) е третата повеќегодишна активност на Програма на Европската Унија (ЕУ). Таа им помага/ги поддржува земјите-членки со цел:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги преземат неопходните реформи за постигнување на иновативни и одржливи здравствени системи; - да се подобри пристапот до подобра и побезбедна здравствена заштита за граѓаните; - да се промовира доброто здравје на европските граѓани и да се спречат болестите; - да се заштитат европските граѓани од прекугранични закани.
<p>Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива за живеалишта (92/43/ЕЕЗ) • Стратегија за биолошка разновидност ЕВРОПА 2020 • Конвенција за биолошки диверзитет на ОН • Директива за птици на ЕУ (2009/147/ЕК) • Глобална програма за видовите на Меѓународниот сојуз за заштита на природата (МСЗП) 	<p>Во Стратегијата за одржлив развој од 2001 година, ЕУ си ја постави целта да го запре губењето на биолошката разновидност и да ги обнови живеалиштата и природните системи до 2010 година.</p> <p>Со Соопштението за биолошката разновидност на Европската комисија од 2006 година, се обезбеди главната политичка рамка до 2010 година.</p> <p>Политика за заштита на природата на ЕУ се базира на две главни законодавства:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива за птици • Директива за живеалишта <p>Двете директиви ја обезбедија основата за мрежата Натура 2000, мрежа на природни резервати кои се протегаат низ Унијата за да се заштитат видовите и живеалиштата од специјален европски интерес. Политиката на ЕУ за зачувување на природата има придобивки од еден посебен финансиски инструмент, програмата за финансирање на природата LIFE.</p>

	<p>Во мај 2011 година, Европската комисија усвои нова стратегија, која ја поставува рамката за дејствување на ЕУ во текот на следните десет години, со цел да се исполни главната цел за биолошката разновидност до 2020 година, поставена од страна на лидерите на ЕУ во март 2010 година (COM (2011) 244).</p> <p>Според стратегијата и до 2050 година, биолошката разновидност на Европската унија и екосистемските услугите што ги обезбедува, нејзиниот природен капитал, треба да бидат заштитени, оценети и соодветно да се обноват за елементарната вредност на биолошката разновидност и за нивниот суштински придонес за човековата благосостојба и економскиот напредок, и на тој начин да се избегнат катастрофалните промени предизвикани од загубата на биолошката разновидност.</p> <p>Запирањето на загубата на биолошката разновидност, деградацијата на екосистемските услуги во ЕУ до 2020 година и нивното обновување онолку колку што е можно, сè додека се засилува придонесот на ЕУ во спречувањето на загубата на глобалната биолошка разновидност, се приоритетни цели.</p> <p>Специфични цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> - целосна имплементација на законодавството на ЕУ за природата за да се заштити биолошката разновидност - подобра заштита на екосистемите - поодржливо земјоделство и шумарство - подобро управување со залихите на риби - построга контрола на освојувачките туѓи видови - поголем придонес на ЕУ во спречување на загубата на глобалната биолошката разновидност
<p>Прашања за културното наследство</p>	<p>Лисабонски договор 2007</p> <p>Член 3.3 „(...) Унијата ќе ја почитува својата богата културна и јазична разновидност, и ќе</p>

<ul style="list-style-type: none"> • светското и културно и природно наследство на УНЕСКО 1972 година • Конвенција за Лисабонски договор 2007 	<p>обезбеди дека европското културно наследство е заштитено и зајакнато“.</p>
<p>Прашања за пределите</p> <ul style="list-style-type: none"> • конвенција за пределот 2000 • конвенција за пределот 2004 • стратегија за урбаната животна средина на ЕУ (COM (2005) 718) 	<p>Европската конвенција за пределот, исто така позната и како Конвенција од Фиренца, е првиот меѓународен договор исклучително наменет на сите аспекти на европските предели. Таа се однесува на целата територија на земјите и ги опфаќа природните, руралните, урбаните и пери-урбаните средини. Се занимава со пределите кои би можеле да се сметаат како исклучителни, како и со секојдневните или деградирани предели. Конвенцијата има за цел: заштита, управување и планирање на сите предели и подигање на свеста за вредноста на живиот предел</p>
<p>Прашања за морското загадување</p> <ul style="list-style-type: none"> • рамка за морето на ЕУ • акционен план за Конвенцијата од Барселона • стратегија на ЕУ за сливовите на Јадранското и Јонското Море • акционен план за рехабилитација и заштита на Црното Море (1996 година) • 	<p>За решавањето на проблемите на животната средина на европскиот брег и морињата неопходен е политички одговор, кој функционира низ домените на политиката што е поврзана со водата, природата, загадувањето, риболовот, климатските промени и просторното планирање. Историски, овие домени на политиката се сметаат за одделни, но со усвојувањето на Рамковната директива за морската стратегија (РДМС) во 2008 година, се следи еден интегриран одговор; пристапот кон управување го зема предвид вкупниот екосистем и ги поставува целите за постигнување на добар еколошки статус за многу специфични аспекти на животната средина. РДМС е поддржана со Рамковната директива за води (РДВ), која ја уредува еколошката состојба во крајбрежните и преодните води земајќи ги предвид хранливите материи, хемискиот и хидроморфолошкиот притисок, и со Директивата за живеалишта и Директивата за птици што ги поставуваат целите за заштита за некои морски и крајбрежни живеалишта и</p>

<p>акционен план за еколошка заштита и рехабилитација на Црното Море, усвоена во Софија, Бугарија на 17 април 2009 година</p> <ul style="list-style-type: none">• Директива на ЕУ за безбедноста на крајбрежните операции со нафта и гас (2013/30/ЕУ)• Директива за морската стратегија на ЕС (2008/56/ЕК)• ПРОТОКОЛ ЗА ИНТЕГРИРАНО УПРАВУВАЊЕ СО КРАЈБРЕЖНАТА ЗОНА ВО СРЕДОЗЕМНОТО МОРЕ од 2008 година	<p>видови.</p> <p>Развојот на морепловниот, земјоделскиот и туристичкиот сектор се очекува да продолжат; една важна цел за иднината РДМС ќе биде да се обезбеди дека овој развој е одржлив за животната средина преку стратегии за управување. Таквите стратегии можат да се поддржат преку имплементација на принципите за планирање во согласност со Интегрираното управување со крајбрежната зона (ИУКЗ) и Морското просторно планирање (МПП).</p>
---	---

Следната табела ги прикажува аспектите/проблеми во животната средина релевантни за програмата-важечкото законодавство и како стратегија за животната средина на програмата ги зема во предвид овие прашања, по тематска цел (ТЦ)

Табела ЕС 6.БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 - Прашања за животната средина важни за програмата-Важечко законодавство и како програмската стратегија за животната средина ги зема предвид овие проблеми, по тематска цел (ТЦ)

Прашања за животната средина важни за програмата / важечкото законодавство	Како стратегијата на програмата за животна средина ги зема предвид овие проблеми, според тематска цел (ТЦ)		
Приоритетни оски	ПРЕТПРИЕМНИШТВО	ЖИВОТНА СРЕДИНА	ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ
Специфични цели на БАЛКАН-МЕДИТЕРАН	ТЦ3	ТЦ6	
Општо - Одржлив развој <ul style="list-style-type: none"> • 7^{ма} Акциска програма за животната средина • Стратегија ЕВРОПА 2020 • Стратегија за одржлив развој на ЕУ 			
Прашања за водата <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна директива за води на ЕУ (2000/60/ЕК) • Директива за поплави на ЕУ (2007/60/ЕК) • Директива за нитрати на ЕУ (91/676/ЕЕЗ) 			

<ul style="list-style-type: none"> • Директива за третман на урбани отпадни води на ЕУ (91/271/ЕК) 			
<p>Прашања за цврстиот отпад</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна директива за отпад на ЕУ (2008/98/ЕК) 			
<p>Прашања за почвата</p> <ul style="list-style-type: none"> • Тематска стратегија за одржливо користење на природните ресурси (COM (2005) 670) • Тематска стратегија за почвите (COM (2006) 231) • Предлог за Рамковна директива за почвите (COM (2006) 232) • Конвенција на ОН за борба против дезертификацијата • Тематска стратегија за почвите (COM (2006) 231) 			
<p>Прашања за квалитетот на воздухот</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива на ЕУ за квалитетот на амбиентниот воздух и почист воздух за Европа (2008/50/ЕК) • Тематска стратегија за загадување на воздухот (COM (2005) 446) 			
<p>Прашања за климатските промени</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратегијата на ЕУ за климатските промени „Добивање на битката против глобалните 			

<p>климатски промени“ (COM (2005) 35)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Европска рамка за климатски промени и енергија (Зелена книга-COM (2013)169) • Кјото II врз основа на Протоколот од Кјото на ОН за климатските промени 1998 			
<p>Прашања за енергетската ефикасност</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива за енергетска ефикасност на ЕУ (2012/27/ЕК) 			
<p>Прашања за јавното здравје</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна директива за бучава на ЕУ (END) (2002/49/ЕК) • Програма Здравје за развој на ЕУ (2014-2020) (COM (2011) 709) • Здравствена стратегија на ЕУ Заедно за здравје (2008-2013)8 • Декларација на СЗО за животна средина и здравје од Парма 2010 			
<p>Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива за живеалишта (92/43/ЕЕЗ) • Стратегија за биолошка разновидност ЕВРОПА 2020 • Конвенција за биолошки диверзитет на ОН • Директива за птици на 			

<p>ЕУ (2009/147/ЕК)</p> <ul style="list-style-type: none"> Глобална програма за видовите на Меѓународниот сојуз за заштита на природата (МСЗП) 			
<p>Прашања за културното наследство</p> <ul style="list-style-type: none"> Конвенција за светското и културно и природно наследство на УНЕСКО 1972 година Лисабонски договор 2007 			
<p>Прашања за пределите</p> <ul style="list-style-type: none"> Европска конвенција за пределот 2000 Европска конвенција за пределот 2004 Тематска стратегија за урбаната животна средина на ЕУ (COM (2005) 718) 			
<p>Прашања за морското загадување</p> <ul style="list-style-type: none"> Стратешка рамка за морето на ЕУ Медитерански акционен план за Конвенцијата од Барселона Поморска стратегија на ЕУ за сливовите на Јадранското и Јонското Море Стратешки акционен 			

<p>план за рехабилитација и заштита на Црното Море (1996 година)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратешки акционен план за еколошка заштита и рехабилитација на Црното Море, усвоена во Софија, Бугарија на 17 април 2009 година • Директива на ЕУ за безбедноста на крајбрежните операции со нафта и гас (2013/30/EU) 				
ЛЕГЕНДА	Насочено влијание	потенцијално	Ненасочено потенцијално влијание	Нема насочување

1.8 КРИТЕРИУМИ ЗА ПРОЦЕНКА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИТЕ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ОД ПРОГРАМАТА БАЛКАН-МЕДИТЕРАН

За проценката на потенцијалните влијанија врз животната средина од програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020, анализата на влијанијата врз животната средина се заснова врз развојот на Тематски цели за животната средина (ТЦЖС) по аспект/прашање за животната средина релевантно за програмата во синоптичка мрежа со прашања; мрежата ќе покаже дали влијанијата од секоја активност што се извршува врз животната средина ќе бидат позитивни или негативни. Прашањето го покрива спектарот на аспектот на животната средина спомнат во директивата и компатибилен со законодавството за животната средина.

Врз основа на наведената методологија, долу се претставени критериумите за животната средина.

Табела ЕС 7. Прашања за животната средина, критериуми за проценката за потенцијалните влијанија на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 година врз животната средина

Прашања за животната средина важни за програмата / важечкото законодавство/цели на животната средина	Прашања за животната средина, критериуми за проценката за потенцијалните влијанија на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 година врз животната средина
<p>Општо - Одржлив развој</p> <ul style="list-style-type: none"> 7^{ма} Акциска програма за животната средина Стратегија ЕВРОПА 2020 Стратегија за одржлив развој на ЕУ 	<p>Дали спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 ќе го зајакне постигнувањето на целите на ЕВРОПА 2020 или не?</p> <p>Спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020</p> <ul style="list-style-type: none"> влијае врз потребата за мрежи за транспорт, енергија и поврзаните градежни/оперативни трошоци? влијае врз урамнотежениот развој на град-земја? влијае врз регионалната пристапност? влијае врз зелената или сината економија? влијае врз социјалната кохезија и заштитата на ранливиот дел од населението? влијае врз богатството на населението во полупланинските-планинските-руралните региони? влијае врз пристапот до социјални добра?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020</p> <p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон прашањата за општиот одржлив развој врз основа на стратегиите на ЕУ“.</p> <p>ЗАБЕЛЕШКА: Програмата ЕВРОПА 2020 е основно начело за програмата</p>	

<p>БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 Затоа, спроведувањето на мерките на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 ќе го зајакнат постигнувањето на целите од програмата ЕВРОПА 2020</p>	
<p>Прашања за водата</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна директива за води на ЕУ (2000/60/ЕК) • Директива за поплави на ЕУ (2007/60/ЕК) • Директива за нитрати на ЕУ (91/676/ЕЕЗ) • Директива за третман на урбани отпадни води на ЕУ (91/271/ЕЕЗ) 	<p>Дали спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 ќе го зајакне или не постигнувањето на целта на законодавството на</p> <ul style="list-style-type: none"> • целите на Рамковната директива за водите? • целите на Директивата за третман на урбани отпадни води на ЕУ (91/271/ЕЕЗ)? • целите на Директивата за води за капење (2006/7/ЕК)? • целите на Директивата за нитрати на ЕУ (91/676/ЕК)? • целите на Директивата за вода за пиење (98/83/ЕК)? • целите на Директивата за поплави (2007/60/ЕК)? <p>спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020?</p> <ul style="list-style-type: none"> • дали ќе влијае врз процесите на ерозија? • дали ќе влијае врз повлекувањето на површинските и подземните води? • дали ќе влијае на управувањето на водите?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон заштитата на водните тела и подобрување на нивната квантитативна и квалитативна одлика врз основа на правните стратегии на ЕУ“</p>	
<p>Прашања за цврстиот отпад</p> <ul style="list-style-type: none"> • Рамковна директива за отпад на ЕУ (2008/98/ЕК) 	<p>Дали спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 ќе го поттикне постигнувањето на Рамковната директива за отпад на ЕУ (2008/98/ЕК) или не?</p> <p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да влијае врз</p> <ul style="list-style-type: none"> • производството на отпад (комунален и индустриски), нивниот состав или опасните одлики? • Обновување на отпад (комунален и индустриски)?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон ефикасното управување со цврст отпад врз основа на правните стратегии на ЕУ“</p>	
<p>Прашања за почвата</p>	<p>Дали спроведувањето на програмата БАЛКАН-</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Тематска стратегија за одржливо користење на природните ресурси (COM (2005) 670) • Тематска стратегија за почвите (COM (2006) 231) • Предлог за Рамковна директива за почвите (COM (2006) 232) • Конвенција на ОН за борба против дезертификацијата • Тематска стратегија за почвите (COM (2006) 231) 	<p>МЕДИТЕРАН 2014-2020 ќе го поттикне постигнувањето на Рамковната директива за почвите на ЕУ</p> <p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да влијае врз</p> <ul style="list-style-type: none"> • загубата на земја критична за економијата или живеалиштето? • загадување на почвата заради цврст отпад или земјоделски остатоци? • деконтаминација/лечење на почвата?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон заштитата на почвите од загадување и заштита на продуктивната земја врз основа на правните стратегии на ЕУ“.</p>	
<p>Прашања за квалитетот на воздухот</p> <ul style="list-style-type: none"> • Директива на ЕУ за квалитетот на амбиентниот воздух и почист воздух за Европа (2008/50/ЕК) • Тематска стратегија за загадување на воздухот (COM (2005) 446) 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да влијае врз атмосферското загадување?</p>
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон подобрувањето на квалитетот на воздухот врз основа на правните стратегии на ЕУ“</p>	
<p>Прашања за климатските промени</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратегијата на ЕУ за климатските промени „Добивање на битката против глобалните климатски промени“ (COM (2005) 35) • Европска рамка за климатски промени и енергија (Зелена книга- COM (2013)169) 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да</p> <ul style="list-style-type: none"> • влијае врз постигнувањето на законодавните цели за намалување на ГХГ? • влијае врз емисиите на ГХГ? • ја подобри отпорноста на екосистемите на климатските промени? • влијае врз веројатностите за екстремни временски

<ul style="list-style-type: none"> Кјото II врз основа на Протоколот од Кјото на ОН за климатските промени 1998 	<p>појави (топли бранови, поплави)?</p> <ul style="list-style-type: none"> влијае врз крајбрежната ерозија?
<p>БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 Тематска цел „Учество во националните и меѓународните обиди за адаптација и борба против климатските промени“.</p>	
<p>Прашања за енергетската ефикасност</p> <ul style="list-style-type: none"> Директива за енергетска ефикасност на ЕУ (2012/27/ЕК) 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да</p> <ul style="list-style-type: none"> влијае врз постигнувањето на законодавните цели за пробивање на обновливата енергија и енергетската ефикасност?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон проблемите со енергетската ефикасност врз основа на стратегиите на ЕУ“.</p>	<ul style="list-style-type: none"> го зголеми уделот на поефикасна, позелена, поконкурентна и повеќе ниско-јаглердона економија? влијае врз енергетската ефикасност во производствениот сектор?
<p>Прашања за јавното здравје</p> <ul style="list-style-type: none"> Рамковна директива за бучава на ЕУ (END) (2002/49/ЕК) Програма Здравје за развој на ЕУ (2014-2020) (COM (2011) 709) Здравствена стратегија на ЕУ Заедно за здравје (2008-2013) Декларација на СЗО за животна средина и здравје од Парма 2010 	<p>Дали спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 ќе го поттикне постигнувањето на целите на програмата Здравје за развој (2014-2020) или не?</p> <p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да</p> <ul style="list-style-type: none"> влијае врз атмосферската средина? влијае врз акустичната средина? влијае врз управувањето и отпорноста од природни опасности? влијае врз управувањето и отпорноста од индустриски опасности? влијае врз загадувањето со мирис? влијае врз пристапноста до здравствени услуги?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон заштитата на јавното здравје врз основа на европските и меѓународните правни стратегии“,</p>	
<p>Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната</p> <ul style="list-style-type: none"> Директива за живеалишта 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да</p> <ul style="list-style-type: none"> влијае врз површината и кохезијата на заштитените

<p>(92/43/ЕЕЗ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за биолошка разновидност ЕВРОПА 2020 • Конвенција за биолошки диверзитет на ОН • Директива за птици на ЕУ (2009/147/ЕК) • Глобална програма за видовите на Меѓународниот сојуз за заштита на природата (МСЗП) 	<p>подрачја?</p> <ul style="list-style-type: none"> • влијае врз заштитата на нивоата и притисоците на заштитените подрачја и шуми? • влијае врз загубата на биолошката разновидност? • влијае врз еколошката доследност на териториите? • влијае врз живеалиштата (копнени и водни)? • влијае врз заштитата за ретки ендемични и заштитени видови?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон намалување на влошувањето на состојбата на сите видови и живеалишта опфатени со законодавството на ЕУ за природата и постигување на значително подобрување на нивната состојба“.</p>	
<p>Прашања за културното наследство</p> <ul style="list-style-type: none"> • Конвенција за светското и културно и природно наследство на УНЕСКО 1972 година • Лисабонски договор 2007 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 влијае врз пределите, заштитата и промоцијата на природни споменици/локалитети?</p>
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон заштитата на пределите и промоција на природните споменици/локалитети врз основа на европските и меѓународните правни стратегии“.</p>	
<p>Прашања за пределите</p> <ul style="list-style-type: none"> • Европска конвенција за пределот 2000 • Европска конвенција за пределот 2004 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 влијае врз пределите, заштитата и промоцијата на природни споменици/локалитети?</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Тематска стратегија за урбаната животна средина на ЕУ (COM (2005) 718) 	
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон заштитата на пределите и промоција на природните споменици/локалитети врз основа на европските и меѓународните правни стратегии“.</p>	
<p>Население-Проблеми во управувањето со материјални ресурси</p> 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да влијае врз</p> <ul style="list-style-type: none"> • загубата на земја критична за економијата или живеалиштето? • цените на земја и сопственоста на земјиште? • животните стандарди и работата на граѓаните? • регионалната пристапност? • економскиот развој? • сложеноста на дејностите?
<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Зајакнување на заштитата на јавната сопственост и социјалната кохезија“.</p>	
<p>Прашања за морското загадување</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стратешка рамка за морето на ЕУ • Медитерански акционен план за Конвенцијата од Барселона • Поморска стратегија на ЕУ за сливовите на Јадранското и Јонското Море • Стратешки акционен план за рехабилитација и заштита на Црното Море (1996 година) • Стратешки акционен план за еколошка заштита и рехабилитација на Црното Море, усвоена во Софија, Бугарија на 17 април 2009 година • Директива на ЕУ за безбедноста на крајбрежните операции со нафта и гас (2013/30/ЕУ) 	<p>Како спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 може да влијае врз</p> <ul style="list-style-type: none"> • квалитетот на преодните и крајбрежните води? • квалитетот на морската вода? • обврските за заштита на крајбрежната зона? • рибните ресурси?

<p>Тематска цел на програмата БАЛКАН - МЕДИТЕРАН 2014-2020 Тематска цел на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020 „Придонес кон заштитата на Средоземното, Јадранското и Балтичкото Море и подобрување на нивната квантитативна и квалитативна одлика врз основа на правните стратегии на ЕУ“</p>	
---	--

1.9 ПРОЦЕНКА НА АЛТЕРНАТИВАТА НА ПРОГРАМАТА

Во ова поглавје, се претставуваат и оценуваат потенцијалните алтернативи во планирањето на имплементацијата на програмите во согласност со Директивата 2001/42/ЕУ.

Рамката на прописи со кои се уредува програмата, ги вклучува основните принципи на политиките на ЕУ, па следствено, веројатноста за отстапување од нив е ограничена.

Треба да се земе предвид фактот дека лицата одговорни за програмирањето на програмскиот период 2014-2020, го задржаа нивото на анализа и распоредување на ресурси на ниво на нивните приоритетни оски, бидејќи тоа го ограничува потенцијалот за формулирање на алтернативни решенија во однос на содржината на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН.

Нулто решение: Алтернативното решение што треба да се испита е нултото решение. Нултото решение се проценува како најпогодно на општо и еколошко ниво од следните причини:

Тоа е спротивно на општото начело на ЕУ за кохезија и урамнотежување на нееднаквостите на владино и регионално ниво.

Предностите, кои се јавуваат заради прекуграничната соработка на земјите, се губат. Овие предности се јавија од соработката во сектори кои во минатото имале тешкотии и се главно поврзани со теми за животната средина од петте земји. Ова ќе има негативни долгорочни влијанија, особено во секторот на животната средина, главно во спроведувањето на иновативни методи во витални теми што ја зголемуваат конкуренцијата и резултатите на животната средина.

Соработката и контактот меѓу петте соседни земји се ограничени. Оваа соработка се однесува на размена на искуства и вештини, и развој на врски меѓу институциите и заинтересираните страни од јавниот и приватниот сектор на петте земји, во теми за кои се потребни заеднички координирани активности. Особено во секторот на животната средина (главно во областа на управување со водите, морската средина, чувствителните локации и управувањето со видови, одржливиот туризам, намалување на ширењето на технологија), ова ќе има долгорочни негативни ефекти главно во спроведувањето на иновативни методи во виталните теми што ја зголемуваат конкуренцијата и резултатите на животната средина.

1.10 МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРОЦЕНКА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИТЕ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.

Методологијата за проценка на потенцијалните влијанија врз животната средина што се следеше е претставена во следната табела.

Слика ЕС 1. Методологија за проценка на потенцијалните влијанија врз животната средина.

Стратешка проценка на влијанија врз животната средина на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020

БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020

Стратешка проценка на влијанија врз животната средина

Основна политика: Политика за кохезија на ЕУ, ЕВРОПА2020

Основен закон: Закони на ЕУ за животната средина по аспект на животната средина

Приоритетни оски (ПО)

со општите и меѓународните закони за животната средина на ЕУ
Цели и задачи

Тематски цели (ТЦ)

Проверка за компатибилност на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020
Приоритетни оски и тематски цели
со општите и меѓународните закони за животната средина на ЕУ
Цели и задачи

Инвестициски приоритети (ИП)

Тематски цели за животната средина (ТТЖС)
НА ПРОГРАМАТА БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020
и критериуми/прашања за секој аспект на животната средина

Специфични цели (СЦ)

За секоја СЦ е направена проценка на животната средина за секој аспект на животната средина користејќи ја сообразноста со ТТЖС

За секоја специфична цел на приоритетните оски и за тематските цели на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020, се оценуваат прашањата поврзани со секоја тематска цел за животната средина (ТЦЖС) на програмата. Овие прашања може да се најдат погоре во ова поглавје, во параграфот 3. Врз основа на овие прашања се идентификуваат тематските цели на животната средина, чие спроведување би можело да влијае врз секоја специфична цел.

Видовите на овие потенцијални влијанија врз животната средина се следните:

Позитивно влијание: кога влијанието на активностите од специфичните цели е директно позитивно за целите за животната средина. **Симболизам +**

Индиректно позитивно влијание: кога влијанието на активностите од специфичните цели е индиректно позитивно за целите за животната средина. **Симболизам (+)**

Неутрално влијание: кога влијанието на активностите од специфичните цели е неутрално за целите за животната средина. **Симболизам 0**

Индиректно негативно влијание: кога влијанието на активностите од специфичните цели е индиректно негативно за целите за животната средина. **Симболизам (-)**

Негативно влијание: кога влијанието на активностите од специфичните цели е негативно за целите за животната средина. **Симболизам -**

Во рамките на програмата ќе се спроведат голем број активности, па така програмата не ги определува целосно овие активности, туку само ги опишува. Така, оцената на влијанијата врз животната средина кои ќе се појават со спроведувањето на програмата, повеќе е квалитативна, отколку квантитативна.

1.11 ПРОЦЕНКА И ЕВАЛУАЦИЈА НА ПОТЕНЦИЈАЛНИТЕ ВЛИЈАНИЈА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

1.11.1 Приоритетна оска 1: „ПРЕТПРИЕМНИШТВО“

Анализата на проценката на потенцијалните влијанија врз животната средина од имплементацијата на Приоритетната оска 1 „Претприемништво“ врз специфичните цели за животната средина по специфична ТЦ, ПИ и СЦ, е претставена во следната табела

Табела ЕС 8. Оцена на влијанијата на специфичните цели за животната средина од Приоритетната оска 1 „Претприемништво“.

ПРИОРИТЕТНА ОСКА 1: ПРЕТПРИЕМНИШТВО И ИНОВАЦИЈА	
Тематска цел 3: Зголемување на конкурентноста на МСП	
Избран инвестициски приоритет: ИПЗ.а.: Промоција на претприемништвото, особено преку олеснување на економското	Специфична цел: СЦ1.1: Промоција на претприемништвото и создавањето дејности врз основа на нови идеи,

експлоатирање на нови идеи и поттикнување на создавањето на нови фирми, вклучувајќи ги бизнис инкубаторите.		иновација и нови видови деловни модели.					
Проценка на влијанијата на тематските врз специфичните цели за животната средина							
Општо - Прашања за одржливиот развој	+	Прашања за водата	0	Прашања за цврстиот отпад	0	Прашања за почвата	0
Прашања за квалитетот на воздухот	0	Климатски промени - Енергетска ефикасност	0	Прашања за јавното здравје	0	Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната	0
Прашања за културното наследство	0	Прашања за пределите	0	Население-Управување со ресурси	0	Прашања за морското загадување	0
Коментари за потенцијалните влијанија							
Спроведувањето на споменатите специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН не се очекува да има какво било негативно влијание врз животната средина.							
ТЦЗ-ИПЗ.а-СЦ1.1 поставува цели кои не вклучуваат цели што би можеле да ѝ наштетат на состојбата на животната средина. Имајќи предвид дека овие активности не вклучуваат градежни работи од голем размер, кои можеби биле негативни и нивните влијанијата врз животната средина можеби се неповратни, претходно спомнатата СЦ1.1. не се очекува да има негативни влијанија врз биотската и абиотската средина на избраната локација. Оваа СЦ се очекува да ја зајакне деловната конкурентност, нешто што е многу важно за развојот на претприемништвото и деловните прилики на европските пазари. Важна улога за ова подобрување игра географската позиција на регионот. Затоа, спроведувањето на горенаведените специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН се очекува да има директно позитивно влијание врз проблемите поврзани со одржливиот развој.							
Избран инвестициски приоритет: ИПЗ.г.: Поддршка на капацитетот на малите и средните претпријатија да растат во регионални, национални и меѓународни пазари и да се вклучат во процесите за иновација		Специфична цел: СЦ1.2: Да се олесне иновацијата во бизнис моделите и да се дозволи максимален број на мали и средни претпријатија да воведуваат иновации и да ги прилагодат своите деловни модели на менливите социоекономски, политички и регулаторни услови.					
Проценка на влијанијата на тематските врз специфичните цели за животната средина							
Општо - Прашања за одржливиот развој	+	Прашања за водата	0	Прашања за цврстиот отпад	0	Прашања за почвата	0
Прашања за квалитетот на воздухот	0	Климатски промени - Енергетска ефикасност	0	Прашања за јавното здравје	0	Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната	0
Прашања за културното наследство	0	Прашања за пределите	0	Население-Управување со ресурси	0	Прашања за морското загадување	0
Коментари за потенцијалните влијанија							
Спроведувањето на споменатите специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН не се очекува да има какво било негативно влијание врз животната средина.							

ТЦ3-ИП3.г-СЦ1.2 поставува цели кои не вклучуваат цели што би можеле да ѝ наштетат на состојбата на животната средина. Имајќи предвид дека овие активности не вклучуваат градежни работи од голем размер, кои можеби биле негативни и нивните влијанијата врз животната средина можеби се неповратни, претходно спомнатата СЦ1.2. не се очекува да има негативни влијанија врз биотската и абиотската средина на избраната локација. Оваа СЦ се очекува да ја зајакне деловната конкурентност преку иновација, нешто што е многу важно за развојот на претприемништвото и деловните прилики на европските пазари. Важна улога за ова подобрување игра географската позиција на регионот. Затоа, спроведувањето на горенаведените специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН се очекува да има директно позитивно влијание врз проблемите поврзани со одржливиот развој

Тематска цел 10: Инвестиција во образованието, обуката, стручната обука за вештини и доживотното учење преку равивање инфраструктура за образование и обука

Избран инвестициски приоритет: Развој и спроведување на заеднички системи за образование и обука	Специфични цели: СЦ1.3: Поддршка на учење за претприемништвото и пренос на знаење за поконкурентни мали и средни претпријатија.
--	---

Проценка на влијанијата на тематските цели врз специфичните цели за животната средина

Општо - Прашања за одржливиот развој	+	Прашања за водата	0	Прашања за цврстиот отпад	0	Прашања за почвата	0
Прашања за квалитетот на воздухот	0	Климатски промени - Енергетска ефикасност	0	Прашања за јавното здравје	0	Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната	0
Прашања за културното наследство	0	Прашања за пределите	0	Население-Управување со ресурси	0	Прашања за морското загадување	0

Коментари за потенцијалните влијанија

Спроведувањето на споменатите специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН не се очекува да има какво било негативно влијание врз животната средина.

ТЦ10-СЦ1.3 поставува цели кои не вклучуваат цели што би можеле да ѝ наштетат или да влијаат врз состојбата на животната средина. Имајќи предвид дека овие активности не вклучуваат градежни работи од голем размер, кои можеби биле негативни и нивните влијанијата врз животната средина можеби се неповратни, претходно спомнатата СЦ1.3 не се очекува да има негативни влијанија врз биотската и абиотската средина на избраната локација. Оваа СЦ се очекува да го зајакне преносот на деловно знаење и да им обезбеди на претприемниците значајни вештини, нешто што е многу важно за развојот на претприемништвото и деловните прилики на европските пазари. Важна улога за ова подобрување игра географската позиција на регионот. Затоа, спроведувањето на горенаведените специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН се очекува да има директно позитивно влијание врз проблемите поврзани со одржливиот развој

1.11.2 Приоритетна оска 2: „Животна средина“

Анализата на проценката на потенцијалните влијанија врз животната средина од имплементацијата на Приоритетната оска 2 „Животна средина“ на специфичните цели за животната средина по специфична ТЦ, ПИ и СЦ, е претставена во следната табела

Табела ЕС 9. Оцена на влијанијата од Приоритетната оска 2 „Животна средина“ врз специфичните цели за животната средина.

ПРИОРИТЕТНА ОСКА 2: ЖИВОТНА СРЕДИНА			
Тематска цел 6: Зачувување и заштита на животната средина и промоција на ефикасноста на ресурсите			
Избран инвестициски приоритет: ИП6.В Конзервација, заштита, промоција и развој на природното и културното наследство.		Специфична цел: СЦ2.1: Одржување на биолошката разновидност и природните екосистеми преку зајакнување на вмрежувањето и управувањето со заштитените подрачја, вклучувајќи ја Натура 2000.	
Проценка на влијанијата на тематските цели врз специфичните цели за животната средина			
Општо - Прашања за одржливиот развој +	Прашања за водата +	Прашања за цврстиот отпад +	Прашања за почвата +
Прашања за квалитетот на воздухот +	Климатски промени - Енергетска ефикасност +	Прашања за јавното здравје +	Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната +
Прашања за културното наследство +	Прашања за пределите +	Население-Управување со ресурси +	Прашања за морското загадување +
Коментари за потенцијалните влијанија			
Спроведувањето на споменатите специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН не се очекува да има какво било негативно влијание врз животната средина. Напротив, начелото на овие ПО, ПИ и СЦ е промоција на заштитата на животната средина во секој аспект. Спроведувањето на горенаведените ПИ и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН се очекува да има директно позитивно влијание врз проблемите поврзани со одржливиот развој.			
Избран инвестициски приоритет: ИП6.г.: Промоција на иновативни технологии за подобрување на заштитата на животната средина и ефикасноста на ресурсите во секторот на отпадот, секторот на водата и во однос на почвите, или за намалување на загадувањето на воздухот.		Специфична цел: СЦ2.2: Промоција на соработка и вмрежување кои имаат за цел воведување на иновативни технологии за ефикасно управување во секторот на отпадот, почвите и секторот на водата.	
Проценка на влијанијата на тематските цели врз специфичните цели за животната средина			
Општо - Прашања за одржливиот развој +	Прашања за водата +	Прашања за цврстиот отпад +	Прашања за почвата +

развој			
Прашања за квалитетот на воздухот +	Климатски промени - Енергетска ефикасност +	Прашања за јавното здравје +	Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната +
Прашања за културното наследство +	Прашања за пределите +	Население-Управување со ресурси +	Прашања за морското загадување +
Коментари за потенцијалните влијанија			
Спроведувањето на споменатите специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН не се очекува да има какво било негативно влијание врз животната средина . Напротив, начелото на овие ПО, ПИ и СЦ е промоција на заштитата на животната средина во секој аспект. Спроведувањето на горенаведените ПИ и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН се очекува да има директно позитивно влијание врз проблемите поврзани со одржливиот развој.			
Тематска цел 11: Зајакнување на институционалните капацитети на јавните власти и учесници и ефикасна јавна администрација преку активности за зајакнување на институционалниот капацитет и ефикасноста на јавната администрација и јавните служби во врска со спроведувањето на Европски регионален фонд за развој (ЕРФР), и во поддршка на активностите во рамките на ЕСФ за зајакнување на институционалниот капацитет и ефикасноста на јавната администрација.			
		Специфична цел: СЦ2.3: Развој на вештини за подобро управување со животната средина и зголемување на капацитетите за раководење.	
Проценка на влијанијата на тематските цели врз специфичните цели за животната средина			
Општо - Прашања за одржливиот развој +	Прашања за водата (+)	Прашања за цврстиот отпад (+)	Прашања за почвата (+)
Прашања за квалитетот на воздухот (+)	Климатски промени - Енергетска ефикасност (+)	Прашања за јавното здравје (+)	Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната (+)
Прашања за културното наследство (+)	Прашања за пределите (+)	Население-Управување со ресурси (+)	Прашања за морското загадување (+)
Коментари за потенцијалните влијанија			
Спроведувањето на споменатите специфични ИП и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН не се очекува да има какво било негативно влијание врз животната средина . Напротив, начелото на овие ПО, ПИ и СЦ е индиректна промоција на заштитата на животната средина во секој аспект. Спроведувањето на горенаведените ПИ и СЦ на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН се очекува да има директно позитивно влијание врз проблемите поврзани со одржливиот развој.			

1.11.3 Приоритетна оска 3 - Техничка помош

„Техничката помош“ од Приоритетната оска 3 е алатка за зајкнување на управувањето со програмата и не се очекува да има негативно влијание врз животната средина. Се разбира, правилното управување и спроведување на програмата ја подобрува ефикасноста на релевантните активности. Во тој смисол, „Техничката помош“ од Приоритетната оска 3 може исто така да се смета за хоризонтално дејство со индиректно позитивно влијание врз животната средина.

1.12 ПРОЦЕНКА НА ВКУПНИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛНИ ВЛИЈАНИЈА ОД ПРОГРАМАТА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Проценката на вкупните влијанија на програмата на деветте испитувани аспекти на животната средина се претставени во следната табела. Табелата е направена со извлекување резултати од директните и индиректните позитивни или негативни влијанија на секоја специфична цел на приоритетните оски во секоја цел за животната средина. Вкупните оценки се претставени подолу согласно следното правило:

Позитивни влијанија: **+2 единици**

Индиректно позитивно влијание: **+1 единица**

Неутрално влијание: **0 единици**

Индиректно негативно влијание: **-1 единица**

Негативно влијание: **-2 единици**

Во последната вертикална колона, вкупното проценето влијание за секој аспект на животната средина е претставен земајќи ги предвид мерките во двете приоритетни оски. Во последната хоризонтална колона, претставено е целокупното влијание во секоја приоритетна оска.

Со проценка на влијанијата врз животната средина на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН, може да се изведат следните заклучоци:

Табела ЕС 10. Кумулативна проценка на влијанијата врз животната средина од спроведувањето на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН

ЦЕЛИ ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА.	ПРИОРИТЕТНА ОСКА 1: ПРЕТПРИЕМНИШТВО И ИНОВАЦИЈА	ПРИОРИТЕТНА ОСКА 2: ЖИВОТНА СРЕДИНА	ВКУПНО
Општо - Прашања за одржливиот развој	6	6	12
Прашања за водата		5	5
Прашања за цврстиот отпад		5	5
Прашања за почвата		5	5
Прашања за квалитетот на воздухот		5	5
Климатски промени -		5	5

Енергетска ефикасност			
Прашања за јавното здравје		5	5
Прашања за биолошката разновидност-флората-фауната		5	5
Прашања за културното наследство		5	5
Прашања за пределите		5	5
Население-Прашања за управувањето со материјални ресурси		5	5
Прашања за морското загадување		5	5
ВКУПНО	6	61	67

1.13 МЕРКИ ЗА УБЛАЖУВАЊЕ НА ВЛИЈАНИЈАТА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Главните точки што треба да се решат, со цел да се зајакне ефикасноста и да се постигнат максимални резултати од програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН, се накратко прикажани подолу:

- Промоција на максимална соработка за користење на фондовите и можностите за развој од програмата. За да се постигнат максимални резултати, мора да се искористи прекуграничниот карактер на програмата и треба да се даде приоритет на активностите со коишто се зајакнува соработката меѓу двете земји, а се насочени кон заедничко соочување со проблемите на животната средина. Оваа соработка ќе вроди со ефективно краткорочно и долгорочно подобрување на природната и човековата околина.
- Целта е максимална синергија на секторските стратегии и регионалната релевантна програма. Ограничените ресурси на програмата, но и прекуграничниот карактер бараат дополнување со секторски и регионални стратегии. Во овие рамки, а особено за секторот на животната средина, мора да се испита најголема можна синергија со деловната програма на новиот програмски период.
- Фокус врз посебните потреби на животната средина на областа на соработка. Пред финансирањето на активностите, програмските сектори треба да бидат поставени по ред на првенство, фокусирајќи се на потребите на регионот.

- Цел треба да биде постигнувањето максимален резултат преку проценка на трошоците и придобивките од предложените проекти. Многу е важно да се проценат што е можно повеќе параметри во текот на изборот на предлозите, за да се финансираат активности што ќе дадат максимални резултати.
- Евалуација на локалните разлики откриени во областа во текот на изборот на проекти што ќе се финансираат, што ќе има за цел развој на помалку развиените делови од областа на соработка. Во оваа насока, ќе се оствари максимално искористување на фондот и ќе бидат постигнати стратешките цели на програмата.
- Цел треба да биде комуникацијата и размената на најдобри практики и методи. Прекуграничната соработка може да придонесе кон размената на знаења и искуства меѓу двете земји. Оваа размена е многу значајна за развојот на нови деловни сектори и подобрување на конкурентноста во областа, со што се обезбедува економски развој и зголемување на вработеноста. Трансферот на најдобри практики е од огромно значење, особено во случаи кога едната земја е поразвиена од другата.
- Користење на постојните инфраструктури и човечките научни ресурси во областа на соработка.
- Целосна имплементација на европската и националната законска рамка во однос на еколошкото лиценцирање на проекти и активности кои се вклучени во областа на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН 2014-2020

1.14 СИСТЕМ ЗА МОНИТОРИНГ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Мониторингот на програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН е еден од главните фактори за успешното спроведување на програмата и еден од главните предуслови на Европската Директива 2001/42/ЕК. Мониторингот на програмата и нејзиното влијание врз животната средина треба да се обезбеди во сите фази, со цел директно да ги препознае и да се справи со несообразностите. Ова е важно со цел да се преземат сите неопходни корективни активности, доколку биде потребно.

Правилниот избор на индикатори е неопходен предуслов за успешен мониторинг на Програмата. Индикаторите ќе придонесат за оценување на програмските резултати. Предложените

индикатори кои се презентирани подолу се специфични и квалитативни и може да се следат за време на одобрувањето на проектите.

Во табелата ЕС 12, која следи на следната страница, прикажани се предложените индикатори за мониторинг на животната средина

Табела ЕС 11. Препорачани индикатори за мониторинг на животната средина за програмата БАЛКАН-МЕДИТЕРАН

Избрани тематски цели	Избран ИП	Специфична цел	ИД	Индикатор	Единица мерка	Основна вредност	Основна година	Целна вредност	Извор на податоци	Зачестеност на известување
ПРИОРИТЕТНА ОСКА 2 ЖИВОТНА СРЕДИНА.										
Тематска цел 6 Зачувување и заштита на животната средина и промоција на ефикасноста на ресурсите	6в: Конзервација, заштита, промоција и развој на природното и културното наследство	СЦ 2.1. Одржување на биолошката разновидност и природните екосистеми преку зајакнување на вмрежувањето и управувањето со заштитените подрачја, вклучувајќи ја Натура 2000	ИП 6.в СЦ 2.1	Ниво на одржливо користење на природното и културното наследство	Оцена на скала од 1 - 10	Утврдена преку анкета	2014	Ќе се утврди по спроведување на основна анкета: зголемување на одржливоста	Анкета меѓу избрани клучни учесници	2018, 2023
			ИП 6.в СЦ 2.1	Заеднички развиени и тествирани стратегии/политики/ планови/ модели	Број			10 (2023)	Проектни извештаи	годишно
				Назначени области на кои се однесува (од кои Натура 2000)	Број			15 (7) (2023)	Проектни извештаи	годишно
				Мрежи за транснационална соработка воспоставени за заштита на природата и културата	Број			8(2013)	Проектни извештаи	Годишно
	6 г: Промоција на	СЦ 2.2. Промоција на	ИП 6.г СЦ 2.2	Зголемено е ефикасното	Оцена на скала од 1 -	Утврдена преку анкета	2014	Ќе се утврди по	Анкета меѓу избрани	2018 ,2023

Избрани тематски цели	Избран ИП	Специфична цел	ИД	Индикатор	Единица мерка	Основна вредност	Основна година	Целна вредност	Извор на податоци	Зачестеност на известување
	иновативни технологии за подобрување на заштитата на животната средина и ефикасноста на ресурсите во секторот на отпадот, секторот на водата и во однос на почвите, или за намалување на загадувањето на воздухот	соработка и вмрежување кои имаат за цел воведување на иновативни технологии за ефикасно управување во секторот на отпадот, почвите и секторот на водата.		управување со ресурси (скалата ќе се утврди)	10			спроведување на основна анкета: зголемување на одржливоста	клучни учесници	
			ИП 6.1 СЦ 2.2	Заеднички развиени и тестирани стратегии/политики/планови/модел	Број			8 (2013)	Проектни извештаи	годишно
				Спроведување на технологии поврзани со ефикасно управување со водите	Број			5 (2013)	Проектни извештаи	годишно
				Мрежи за транснационална соработка воспоставени за подобрување на ефикасноста на управувањето со ресурсите	Број			3 (2013)	Проектни извештаи	годишно
Тематска цел 11		СЦ 2.3. Развој на вештини за	ИП 11 СЦ 2.3	Зголемување во согласност со посебно	%	0%	2014	5%	Програмски извештаи	2018, 2023

Избрани тематски цели	Избран ИП	Специфична цел	ИД	Индикатор	Единица мерка	Основна вредност	Основна година	Целна вредност	Извор на податоци	Зачестеност на известување
Зајакнување на институционалните капацитети на јавните власти и учесници и ефикасна јавна администрација преку активности за зајакнување на институционалниот капацитет и ефикасност на јавната администрација		подобро управување со животната средина и зголемување на капацитетите за раководење	ИП 11 СЦ 2.3	законодавство за животна средина на ЕУ					Програмски годишен извештај	
				Обучени учесници (од кои јавни службеници)	Број			100 (70) (2013)	Проектни извештаи	Годишно
				Спорведени програми за обука	Број			12 (2013)	Проектни извештаи	Годишно
				Мрежи за транснационална соработка воспоставена помеѓу јавни извршни лица кои се занимаваат со спроведување на законодавството за животна средина	Број			4 (2013)	Проектни извештаи	годишно

ЛЕГЕНДА	Строго еколошки индикатор	Индикатор за одржлив развој	
---------	---------------------------	-----------------------------	--

СОЖС и екс-анте на програмата „Балкан-Медитеран“ 2014-2020 е финансиски поддржана од програмата „Југоисточна Европа“ 2007-2013.

Европските програми за територијална соработка се кофинансирани од Европската Унија и Националните Фондови на земјите-соработнички